
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Vallet Rueda, Helena. *La prova preconstituïda des de la perspectiva de gènere*.
Treball de Final de Grau (Universitat Autònoma de Barcelona), 2026 (Dret). 52
pàg.

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/331956>

under the terms of the license.

Universitat Autònoma de Barcelona

TREBALL DE FINAL DE GRAU

La prova preconstituïda des de la perspectiva de gènere.

Facultat de Dret

Grau en Dret

Curs acadèmic: 2025 - 2026

Autora: Helena Vallet Rueda

Tutora: Encarnación Bodelón González

Número de paraules: 12.455

Data d'entrega: 13 de maig de 2026

RESUM:

Aquest treball examina les dificultats processals a què s'enfronten les víctimes de delictes contra la llibertat sexual dins del sistema penal espanyol, amb especial atenció a la necessitat d'introduir la prova preconstituïda, més enllà dels catorze anys, que és el límit actual. Tradicionalment, l'enjudiciament d'aquests delictes s'ha desenvolupat en un context marcat per la manca de proves materials, fet que ha convertit el testimoni de la víctima en l'element principal de prova. No obstant això, la valoració judicial actual, centrada en criteris com la coherència i la persistència del relat, tendeix a deixar de banda les aportacions de la neurobiologia del trauma, especialment pel que fa a la memòria fragmentada, cosa que pot generar dubtes sistemàtics sobre la credibilitat de la víctima i contribuir a situacions d'impunitat i de victimització secundària.

A partir d'una anàlisi de la Llei d'Enjudiciament Criminal, de la Llei 4/2015, del 27 d'abril, de l'Estatut de la víctima del delictes, així com de l'anàlisi jurisprudencial, aquesta investigació posa de manifest que el funcionament actual del procés penal no sempre garanteix una tutela judicial efectiva, especialment quan obliga la víctima a reiterar el seu relat en diferents fases del procediment, i també proposa l'extensió de la prova preconstituïda a la generalitat de les víctimes de violència sexual, més enllà dels supòsits de minoria d'edat, ja que podria ser una eina adequada per preservar la qualitat de la prova i protegir la integritat moral de la víctima.

Paraules clau: Prova preconstituïda, perspectiva de gènere, victimització secundària, violència sexual, neurobiologia del trauma, biaixos de gènere.

ABSTRACT:

This paper examines the procedural difficulties faced by victims of crimes against sexual freedom within the Spanish criminal justice system, with a particular focus on the need to introduce pre-recorded testimony. Traditionally, the prosecution of these crimes has taken place in a context characterized by a lack of physical evidence, which has made the victim's testimony the primary element of proof. However, current judicial assessment, centered on criteria such as consistency and persistence of the narrative, tends to overlook the contributions of the neurobiology of trauma, especially regarding fragmented memory. This can lead to systematic doubts about the victim's credibility and contribute to situations of impunity and secondary victimization.

Based on an analysis of the Criminal Procedure Law (LECrim), Law 4/2015 of April 27th, the Statute of the Victim of Crime, as well as jurisprudential analysis, this research highlights that the current functioning of the criminal process does not always guarantee effective judicial protection, especially when it forces the victim to repeat their testimony at different stages of the proceedings. Furthermore, it proposes the extension of pre-recorded testimony evidence to all victims of sexual violence, beyond cases involving minors, as it could be an appropriate tool to preserve the quality of the evidence and protect the moral integrity of the victim.

Keywords: Pre-recorded testimony, gender perspective, secondary victimization, sexual violence, neurobiology of trauma, gender bias.

1. Introducció.....	6
2. El marc legal actual i les mesures de protecció a la Llei d'Enjudiciament Criminal (LECrím) i l'Estatut de la Víctima.....	8
2.1. La Llei d'Enjudiciament Criminal (LECrím).....	8
2.1.1. L'article 707 LECrím.....	8
2.1.2. L'article 731 bis: la videoconferència.....	11
2.1.3. L'article 449 ter LECrím.....	13
2.1.4. El dret de defensa i la jurisprudència del TEDH.....	15
2.2. L'Estatut de la Víctima.....	17
2.3. La Llei Orgànica 10/2022, de 6 de setembre, de garantia integral de la llibertat sexual.....	20
Els centres de crisi i el model Barnahus.....	20
La modificació de la LECrím.....	22
L'especialització de jutges i fiscals.....	22
2.4. El Projecte de Reforma de la LECrím.....	23
3. La victimització secundària i la violència institucional.....	25
3.1. Concepte de la victimització secundària.....	25
3.2. Dades dels informes recents.....	26
3.3. Formes de victimització institucional.....	27
3.4. Concepte de la "víctima vulnerable".....	29
4. L'impacte psicològic i neurobiològic del trauma en les víctimes de violència sexual.....	30
4.1. El trauma.....	30
4.2. La neurobiologia del trauma i la memòria fragmentada.....	31
4.3. Dades sobre l'impacte a escala nacional i europea.....	34
4.4. El vincle amb l'agressor.....	34
4.5. Exigències judicials.....	35
5. Problemàtica processal: La declaració de la víctima com a única prova de càrrec en els delictes contra la llibertat sexual.....	36
5.1. Els paràmetres jurisprudencials clàssics.....	36

5.2. Factors revictimitzadors.....	39
5.3. La instrucció deficient.....	40
6. Conclusions.....	41
7. Bibliografia.....	44
7.1. Doctrina i articles acadèmics.....	44
7.2. Fonts oficials i informes institucionals.....	47
7.3. Normativa.....	49
7.4. Jurisprudència.....	51

1. Introducció

La violència sexual contra les dones continua sent una de les evidències més notables que hi ha de la desigualtat estructural dins del sistema espanyol. Amb l'aprovació de la Llei Orgànica 10/2022, de 6 de setembre, de garantia integral de la llibertat sexual, i la consolidació de l'Estatut de la víctima, hi ha hagut avenços molt importants, sobretot pel que fa al consentiment i al reconeixement de drets a les víctimes. De totes maneres, el procediment penal es continua regint per la Llei d'Enjudiciament Criminal creada l'any 1882, pensada per a una societat i un tipus de delictes molt diferents dels actuals, i, per tant, una llei que no s'acaba d'adaptar a les necessitats de la societat d'avui en dia.

L'objecte d'estudi d'aquest treball és la prova preconstituïda com a mecanisme processal de protecció, i l'anàlisi de per què, avui en dia, és accessible a víctimes menors de catorze anys i a persones amb discapacitat necessitades d'especial protecció, i deixa de banda altres col·lectius també vulnerables, com les víctimes de violència sexual majors de catorze anys. L'article 449 ter LECrim obliga a practicar aquesta prova en fase d'instrucció només quan la víctima és menor de catorze anys o persona amb discapacitat, deixant fora la resta de víctimes de violència sexual.

La declaració de la víctima en aquests delictes en la majoria d'ocasions és l'única prova de càrrec, perquè els fets es donen en contextos de clandestinitat i no sempre hi ha lesions físiques greus o testimonis. Pel que fa a la jurisprudència del Tribunal Suprem, ha desenvolupat una sèrie de paràmetres de credibilitat, que no tenen en compte el que la neurobiologia del trauma explica sobre la memòria fragmentada, que pot tenir una víctima després d'haver patit violència sexual.

Tot i que la victimització secundària pot afectar qualsevol víctima de violència sexual, aquest treball centra l'anàlisi en les dones per dos motius. En primer lloc, per la sobrerrepresentació femenina en la victimització sexual amb un 86% de prevalença, davant d'un 14% de la victimització masculina segons dades de l'informe del Ministeri de l'Interior, 2024. I, en segon lloc, per posar el focus en el biaix androcèntric del sistema judicial.

Partint d'aquesta base, la pregunta d'investigació del present treball és la següent: està justificat, des de la perspectiva de gènere, que la prova preconstituïda quedi reservada exclusivament a víctimes menors de catorze anys i persones amb discapacitat necessitats d'especial protecció, i que les altres víctimes de violència sexual quedin fora d'aquesta protecció?

L'objectiu general és fer una anàlisi del règim processal actual sobre la valoració del testimoni de la víctima de violència sexual, i argumentar la necessitat d'estendre la prova preconstituïda a les víctimes majors de catorze anys que pateixen aquests delictes. Pel que fa als objectius específics:

1. Examinar el marc legal vigent (LECrim, Estatut de la Victima i LO 10/2022) i el Projecte de Reforma de la LECrim.
2. Estudiar la victimització secundària com a violència institucional, amb dades recents d'organismes nacionals i europeus.
3. Explicar les implicacions de la neurobiologia del trauma en la valoració judicial.
4. Revisar els paràmetres que estableix la jurisprudència sobre la valoració de la declaració de la víctima i identificar possibles biaixos de gènere.

La hipòtesi que es planteja és que el sistema processal espanyol, tal com està configurat, no garanteix una tutela judicial efectiva a la generalitat de víctimes de violència sexual, i que l'ampliació de la prova preconstituïda a aquest col·lectiu reduiria la victimització secundària sense vulnerar el dret de defensa de l'acusat.

Pel que fa a la metodologia, el treball combina tres formats: en primer lloc, el dictamen jurídic, ja que s'aborda una qüestió concreta i s'arriba a una proposta argumentada de reforma, en segon lloc, l'article científic, perquè s'apliquen tècniques de recerca pròpies del format monogràfic clàssic, amb el plantejament d'una hipòtesi i un treball amb fonts especialitzades, i, en tercer lloc, l'anàlisi jurisprudencial, en la mesura que una part important del desenvolupament es construeix a partir de l'estudi de resolucions del Tribunal Suprem, de les audiències provincials i d'altres òrgans, així com de jurisprudència del Tribunal Europeu de Drets Humans. La literatura utilitzada inclou doctrina en victimologia, dret processal amb perspectiva de gènere, informes institucionals nacionals i europeus i bibliografia en psicologia i neurobiologia del

trauma. El treball s'estructura principalment en quatre blocs: marc legal, victimització secundària, impacte neurobiològic i problemàtica processal. Després i per acabar, les conclusions.

2. El marc legal actual i les mesures de protecció a la Llei d'Enjudiciament Criminal (LECrim) i l'Estatut de la Víctima

La protecció de les víctimes de delictes contra la llibertat sexual no apareix d'un dia per l'altre al nostre ordenament. Ha estat el resultat d'un procés llarg, marcat per successives reformes que han anat ampliant, a poc a poc, el marge de protecció. L'evolució, però, ha estat desigual. Per a víctimes menors d'edat i persones amb discapacitat necessitades d'especial protecció, s'ha desenvolupat un règim de protecció, el que era molt necessari, però per a dones víctimes de violència sexual majors de catorze anys, encara avui dia es continua sense disposar d'un mecanisme equivalent. Aquest apartat fa un repàs dels principals preceptes que conformen el marc actual i la seva trajectòria, per tal d'identificar els buits que justifiquen una reforma orientada des de la perspectiva de gènere.

2.1. La Llei d'Enjudiciament Criminal (LECrim)

La Llei d'Enjudiciament Criminal (LECrim) és una llei del segle XIX que no preveia la violència sexual com la veiem avui en dia. No va ser concebuda des d'una perspectiva que busqués abordar les complexitats de la violència sexual, ni intentés pal·liar el dany emocional de les víctimes. A mesura que han anat passant els anys, s'han anat donant successives reformes i una adaptació jurisprudencial constant, que ha permès implementar mecanismes per a protegir a les víctimes. No obstant això, avui dia, aquests mecanismes resulten encara insuficients.

2.1.1. L'article 707 LECrim

La redacció vigent de l'article 707 LECrim és el resultat de successives reformes que han anat ampliant les mesures de protecció a determinades víctimes en el judici oral. La primera incorporació rellevant es va produir amb la Llei Orgànica 8/2006, de 4 de desembre, que tot i tenir com a objecte principal modificar la responsabilitat penal dels menors, va aprofitar per modificar els articles 448 i 707 de la LECrim per donar més

protecció als menors víctimes de delictes contra la llibertat i indemnitat sexual, obligant al jutge o tribunal l'evitació de la confrontació visual amb l'inculpat mitjançant qualsevol mitjà tècnic que faci possible la pràctica de les diferents proves.

La Llei 4/2015, de 27 d'abril, de l'Estatut de la víctima del delictes, aprovada per transposar la Directiva 2012/29/UE per establir normes mínimes sobre drets, suport i protecció de víctimes de delictes, és la que va donar la redacció actual de l'article 707 LECrim. Va ampliar la protecció a les persones amb discapacitat necessitats d'especial protecció i va incorporar la possibilitat que els testimonis siguin escoltats sense ser presents a la sala mitjançant l'ús de tecnologies de la comunicació accessibles.

L'article 707 LECrim¹ estableix que, quan una persona menor de divuit anys o amb discapacitat necessitada d'especial protecció hagi d'intervenir al judici oral, la seva declaració es practicarà evitant la confrontació visual amb l'inculpat, podent emprar qualsevol mitjà tècnic, incloent-hi que el testimoni sigui escoltat sense ser present a la sala.

Aquest precepte és la base per evitar la confrontació visual, ja que permet la lectura de declaracions i l'ús de mitjans tecnològics per impedir o reduir les conseqüències derivades del desenvolupament del procés, és a dir, que redueix en gran manera la victimització secundària derivada de les actuacions de les institucions.

El precepte presenta, però, obstacles com que la protecció reforçada queda restringida als menors de divuit anys i a les persones amb discapacitat, fet que deixa fora les dones adultes víctimes de violència sexual. De totes maneres, la jurisprudència ha fet referència a aquesta mancança, entenent que la integritat moral i la dignitat de les víctimes de delictes greus han de ser protegides amb caràcter general. En aquest sentit,

¹ Cuando una persona menor de dieciocho años o una persona con discapacidad necesitada de especial protección deba intervenir en el acto del juicio, su declaración se llevará a cabo, cuando resulte necesario para impedir o reducir los perjuicios que para ella puedan derivar del desarrollo del proceso o de la práctica de la diligencia, evitando la confrontación visual con la persona inculpada. Con este fin podrá ser utilizado cualquier medio técnico (...) incluyéndose la posibilidad de que los testigos puedan ser oídos sin estar presentes en la sala mediante la utilización de tecnologías de la comunicación accesible". (Artículo 707 del Real Decreto, de 14 de septiembre de 1882, de la Ley de Enjuiciamiento Criminal).

el Tribunal Suprem en la STS 475/2023² ha reconegut que l'ocultació del testimoni darrere d'una mampara és un dret de la víctima a no declarar en proximitat física amb l'acusat, i que aquesta mesura no afecta l'exercici del dret de defensa, ja que el testimoni està plenament identificat i la defensa pot formular-li les preguntes sota el principi de contradicció.

L'article especifica que aquestes mesures s'adoptaran quan siguin necessàries “per impedir o reduir els perjudicis que puguin derivar-se del desenvolupament del procés”. És just això el que obre la porta a la lluita contra la victimització secundària, perquè reconeix que el simple fet de declarar cara a cara amb l'agressor és un dany afegit al qual ja va causar el delict.

El precepte també menciona l'ús de “qualsevol mitjà tècnic”, que en la pràctica es tradueix en l'ús de biombo o mampares, una solució que la jurisprudència més recent considera insuficient davant l'existència de la videoconferència tal com assenyala la Sentència 475/2023³.

Un dels punts més contradictoris de l'article 707 LECrim és el possible atac al principi d'immediatesa, que forma part del dret a un procés amb totes les garanties regulat a l'article 24 de la Constitució espanyola, que va lligat també al principi d'oralitat de l'article 120 CE. Aquest principi també apareix implícit en l'article 741 LECrim:

² “La ocultación de los testigos en los juicios orales tras la presencia física de un biombo ha sido una costumbre inveterada cuando algún testigo víctima de un hecho delictivo solicitaba la declaración detrás de una mampara o biombo para evitar la presencia del denominado derecho al miedo de la víctima a declarar en el juicio oral en cercanía física a los acusados, lo cual es un derecho reconocible y reconocido a las víctimas de un hecho delictivo que en modo alguno afecta al ejercicio del derecho de defensa, ya que el testigo que así declara está perfectamente identificado y es conocida su identidad por la defensa, y se le pueden hacer las preguntas que estime por conveniente bajo el principio de contradicción con la única diferencia de que el acusado no puede verle visualmente, aunque conoce por su defensa técnica la identidad de quién es el testigo que declara bajo una mampara”. [Sentencia del Tribunal Supremo de Madrid (Sala de lo Penal, Sección 1ª), núm 475/2023 de 15 de febrero, ECLI:ES:TS:2023:475]

³ “En la actualidad, de todos modos, lo que resulta extraño es la técnica de la utilización del biombo o mampara ante la presencia del uso de la videoconferencia que ha sido reconocida ya legalmente (...) donde el derecho al miedo de las víctimas de un delito les otorga la posibilidad al Presidente del Tribunal o juez de lo penal que organiza la dirección del juicio oral de utilizar el mecanismo de la videoconferencia para víctimas, que así lo soliciten, cuando la confrontación visual con el acusado puede mermar la forma en que lleva a cabo su declaración en el juicio oral”. [Sentencia del Tribunal Supremo de Madrid (Sala de lo Penal, Sección 1ª), núm 475/2023 de 15 de febrero, ECLI:ES:TS:2023:475]

“El Tribunal, apreciando según su conciencia las pruebas practicadas en el juicio, las razones expuestas por la acusación y la defensa y lo manifestado por los mismos procesados, dictará sentencia (...)”

L'expressió “el Tribunal, apreciando según su conciencia” pretén explicar que el jutge ha de considerar totes les intervencions dins l'acte del judici per valorar-ne la credibilitat i dictar sentència. La immediatesa, però, no té per què significar només proximitat física. Tal com defineix la Sentència de l'Audiència Nacional 6/2026, de 12 de febrer:

“La inmediación es la percepción directa y sensorial de la prueba por el Juez, que comprende no solamente la percepción de manifestaciones verbales sino todo aquello que no se manifiesta a través del lenguaje verbal”.

El que importa, doncs, és la percepció directa, i, per tant, veure la declaració ja gravada no impediria aquesta immediatesa ni la valoració de les manifestacions verbals i no verbals. El principi, en aquest sentit, no entraria en conflicte amb el sistema d'enregistrament audiovisual.

2.1.2. L'article 731 bis: la videoconferència

L'article 731 bis LECrim⁴ permet al Tribunal acordar, per raons d'utilitat, seguretat, ordre públic o quan la compareixença resulti gravosa o perjudicial, que l'actuació es realitzi per videoconferència o un sistema similar.

⁴ “El Tribunal (...) por razones de utilidad, seguridad o de orden público, así como en aquellos supuestos en que la comparecencia (...) resulte gravosa o perjudicial, y, especialmente, cuando se trate de un menor, podrá acordar que su actuación se realice a través de videoconferencia u otro sistema similar que permita la comunicación bidireccional y simultánea de la imagen y el sonido (...)” (Artículo 731 bis del Real Decreto, de 14 de septiembre de 1882, de la Ley de Enjuiciamiento Criminal).

La Sentència 6/2026⁵ de l'Audiència Nacional mostra l'efectivitat d'aquest precepte, reconeixent que permeten protegir els interessos de la víctima des de la fase d'instrucció sense desatendre el dret de defensa.

Però cobra especial rellevància en l'article, la interpretació del terme “compareixença gravosa o perjudicial”. Tal com assenyala la Sentència 119/2019⁶ del Tribunal Suprem, reconeix que la víctima pot patir una situació de temor o revictimització en haver de reviure els fets davant el Tribunal després d'haver-ho fet ja en seu policial i sumarial.

Atesa aquesta doctrina, en delictes contra la llibertat sexual el més habitual és trobar-se davant compareixences gravoses o perjudicials. El jutge, per tant, hauria d'intentar mitigar aquests efectes i fer un ús més exhaustiu d'aquestes eines, més properes a la prova preconstituïda.

Com ja s'ha apuntat abans, la jurisprudència considera el biombo una mesura insuficient, ja que no evita que la víctima escolti la respiració, els gestos i la veu de l'acusat, que es troba a pocs metres.

L'argument que utilitza és totalment cert. El biombo és una mesura analògica que en el fons no evita que la víctima escolti la respiració, els gestos, la veu i els comentaris de l'acusat, que es troba a pocs metres de distància. En canvi, existeixen altres mètodes que garanteixen la distància física absoluta tan reclamada i col·laboren a mantenir la plenitud de la prova. La Sentència del Tribunal Suprem 331/2019 de 27 de juny de 2019, Rec. 1376/2019, n'és un exemple:

“El uso de la videoconferencia permite la total conexión en los puntos de origen y destino como si estuvieran presentes en el mismo lugar, con lo que se da

⁵ “(...) A través de los artículos (...) 707, 731 bis (...), es posible, ya desde la fase de instrucción, dar protección a los intereses de la víctima sin desatender el derecho de defensa, acordando que la exploración de los menores se realice ante expertos, en presencia del Ministerio Fiscal, acordando su grabación para una posterior utilización y asegurando en todo caso la posibilidad de contradicción de las partes; como es legítimo que la exploración se realice, en todo caso, evitando la confrontación visual con el inculcado, a cuyo fin se utilizará cualquier medio técnico que lo haga posible (...)” [Sentencia de la Audiencia Nacional (Sala de lo Penal, Sección 3ª), núm. 6/2026, de 12 de febrero, ECLI:ES:AN:2026:423]

⁶ “Es cierto, también, que la víctima puede padecer una situación de temor o “revictimización” por volver a revivir lo sucedido al contarle de nuevo al Tribunal, y tras haberlo hecho en dependencias policiales y en sede sumarial”. [Sentencia del Tribunal Supremo (Sala de lo Penal), nº 119/2019, de 6 de marzo de 2019, rec. 779/2018 (ECLI:ES:TS:2019:678)].

cumplimiento a la premisa de que se celebre la actuación judicial en unidad de acto. No se vulnera ningún principio procesal.”

Tot i que l'article 731 bis LECrim obre les portes a una mesura de protecció per a les víctimes durant el judici oral, des d'una perspectiva crítica pot no ser suficient. La videoconferència soluciona el problema de la proximitat física, però no el de la reiteració narrativa ni el de la càrrega d'haver de tornar a la seu judicial.

2.1.3. L'article 449 ter LECrim

L'article 449 ter de la LECrim és un dels preceptes clau d'aquest treball. Va ser introduït per la Llei Orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant la violència, popularment coneguda com a Llei Rhodes en referència al pianista James Rhodes, que va denunciar públicament els abusos sexuals que havia patit en la infantesa.

El límit dels catorze anys es justifica amb la lògica del desenvolupament gradual del menor i a més a més coincideix amb el llindar de responsabilitat penal fixat per la LO 5/2000, el que podria explicar el perquè d'aquest límit. La Circular 3/2009 de la Fiscalia General de l'Estat, reconeix que la coherència hauria portat a estendre certes garanties fins als divuit anys, encara que conclou que cal mantenir la vigència de l'article 707 LECrim, ja que no hi ha una disposició expressa en sentit contrari.

Aquesta opció legislativa va ser fortament criticada per organitzacions com Save the Children i pel Comitè de Drets de l'Infant de Nacions Unides, que defensaven que la prova preconstituïda s'apliqués fins als divuit anys, en línia amb la Convenció dels Drets de l'Infant. La idea que la maduresa cognitiva acaba als catorze anys xoca amb la realitat psicològica del trauma, que afecta de manera similar a una persona menor de divuit anys i a una adulta, sobretot en casos de violència sexual.

La redacció vigent de l'article 449 ter⁷ estableix que, quan una persona menor de catorze anys o amb discapacitat necessitada d'especial protecció hagi d'intervenir com a testimoni en un procediment que tingui per objecte la instrucció d'un delictes contra la llibertat i indemnitat sexuals, entre altres, l'autoritat judicial acordarà "en tot cas" practicar l'audiència del menor com a prova preconstituïda. La declaració es practicarà a través d'equips psicosocials, sempre serà gravada, i s'evitarà la confrontació visual amb l'investigat mitjançant qualsevol mitjà tècnic necessari.

Aquest règim és imperatiu quan diu "en tot cas" i també garanteix la validesa de la prova fent ús de l'enregistrament audiovisual i incorpora la figura dels equips psicosocials per mediar en l'interrogatori. Així s'evita la confrontació visual i l'hostilitat del procés penal. Les preguntes de les parts no es formulen directament a la víctima de manera hostil, sinó que es traslladen als experts perquè les formulin de manera adequada segons la maduresa i l'estat emocional de la persona.

L'existència d'aquest mecanisme posa de manifest que es reconeix la necessitat de protegir la integritat moral davant del principi d'immediació, encara que amb la llei actual, aquesta protecció es troba injustificadament limitada per raó de l'edat de la víctima. Per a una dona adulta víctima d'un delictes contra la llibertat sexual, la manca d'accés a aquest sistema de presa de declaració suposa una gran victimització institucional, ja que se l'obliga a respondre preguntes directes i capcioses de la defensa en un entorn fred i rígid.

⁷ "Cuando una persona menor de catorce años o una persona con discapacidad necesitada de especial protección deba intervenir en condición de testigo en un procedimiento judicial que tenga por objeto la instrucción de un delito (...) contra la libertad e indemnidad sexuales (...) la autoridad judicial acordará, en todo caso, practicar la audiencia del menor como prueba preconstituída (...).

La autoridad judicial podrá acordar que la audiencia del menor de catorce años se practique a través de equipos psicosociales que apoyarán al Tribunal de manera interdisciplinar (...) las partes trasladarán a la autoridad judicial las preguntas que estimen oportunas quien (...) se las facilitará a las personas expertas (...).

La declaración siempre será grabada y (...) para el supuesto de que la persona investigada estuviere presente en la audiencia del menor se evitará su confrontación visual con el testigo, utilizando para ello, si fuese necesario, cualquier medio técnico." (Artículo 449 ter del Real Decreto, de 14 de septiembre de 1882, de la Ley de Enjuiciamiento Criminal).

La jurisprudència ha garantit aquest mecanisme. La Sentència de l'Audiència Provincial de Navarra 66/2026⁸, de 24 de març, justifica la limitació de la presència del menor al judici oral tant per la naturalesa del delictes, que reclama garantir més la intimitat, com per la necessitat de preservar l'estabilitat emocional i el desenvolupament personal de la víctima, que es podria veure greument alterada amb la dinàmica del judici oral.

La limitació de l'article 449 ter a persones menors de catorze anys o persones amb discapacitat crea una jerarquia que no es pot justificar des de la perspectiva de gènere. La Sentència del Tribunal Suprem 119/2019⁹, de 6 de març de 2019, exposa sis factors a tenir en compte en la valoració de la declaració de la víctima, entre d'altres: el temor a l'acusat i la seva família, el desig d'oblidar els fets i les possibles pressions externes. Són factors que evidencien que el trauma i la por no entenen de límits d'edat ni desapareixen automàticament en complir catorze anys.

És important que existeixin aquests criteris a l'hora de valorar la declaració d'una víctima, però seria encara més efectiu passar a l'acció directa i vetllar de manera definitiva pel benestar de la víctima, valorant la possibilitat de fer un canvi radical de la forma com es prenen aquestes declaracions.

2.1.4. El dret de defensa i la jurisprudència del TEDH

Un dels arguments més habituals en contra de l'extensió de la prova preconstituïda és que pot vulnerar el dret de defensa de l'acusat que recull l'article 24.2 CE i l'article 6.3.d) del Conveni Europeu de Drets Humans (CEDH), que reconeix a tota persona

⁸ "La causa legítima que justifica la pretensión de impedir, limitar o modular su presencia en el juicio oral para someterse al interrogatorio personal de la acusación y la defensa, tiene que ver tanto con la naturaleza del delito investigado (que puede reclamar una mayor garantía de su intimidad) como con la necesidad de preservar su estabilidad emocional y normal desarrollo personal" (F J 3), que podría verse gravemente alterada con la inserción del menor en entorno de un procedimiento penal y, en particular, con el sometimiento al debate contradictorio entre las partes inherente a la dinámica del juicio oral" [Sentència de l'Audiència Provincial de Navarra (Secció 2ª), núm. 66/2026, de 24 de març (ECLI:ES:APNA:2026:593) SAP NA 593/2026].

⁹ 1. Dificultades que puede expresar la víctima ante el Tribunal por estar en un escenario que le recuerda los hechos de que ha sido víctima y que puede llevarle a signos o expresiones de temor ante lo sucedido que trasluce en su declaración. 2. Temor evidente al acusado por la comisión del hecho dependiendo de la gravedad de lo ocurrido. 3. Temor a la familia del acusado ante posibles represalias, aunque estas no se hayan producido u objetivado, pero que quedan en el obvio y asumible temor de las víctimas. 4. Deseo de terminar cuanto antes la declaración. 5. Deseo al olvido de los hechos. 6. Posibles presiones de su entorno o externas sobre su declaración.

acusada el dret a “interrogar o fer interrogar els testimonis que declarin contra ella”. A primera vista, substituir la declaració en judici oral per un enregistrament fet durant la fase d’instrucció pot semblar incompatible amb aquesta garantia.

La jurisprudència del Tribunal Europeu de Drets Humans, però, ho ha fet compatible. La sentència *Al-Khawaja i Tahery c. Regne Unit*, de 15 de desembre de 2011 (núm. 26766/05 i 22228/06), va establir tres requisits per determinar si l’admissió d’una declaració no sotmesa a contradicció vulnera l’article 6 CEDH. Aquests requisits són: si hi havia una raó seriosa que justificués no fer comparèixer el testimoni al judici oral, si la declaració preconstituïda (hearsay evidence) va ser l’única prova o la prova decisiva de la condemna, i si existien factors compensatoris suficients que garantissin l’equitat del procediment. El TEDH¹⁰¹¹ va admetre així que la prova preconstituïda no infringia l’article 6 CEDH, sempre que es respectessin aquests requisits.

En la mateixa línia, a la sentència *Schatschaschwili c. Alemanya*, de 15 de desembre de 2015 (núm. 9154/10)¹², dictada per la Gran Sala, el Tribunal va aclarir que els tres requisits estan interrelacionats i que, considerats conjuntament, serveixen per establir si el procés penal en conjunt ha estat equitatiu. També en la sentència *S.N. c. Suècia*, de 2 de juliol de 2002 (34209/96)¹³¹⁴, el Tribunal accepta que en els processos relatius a

¹⁰ “Having regard to the Court’s case-law, there are two requirements which follow from the above general principle. Firstly, there must be a good reason for the non-attendance of a witness. Secondly, when a conviction is based solely or to a decisive degree on depositions that have been made by a person whom the accused has had no opportunity to examine or to have examined, whether during the investigation or at the trial, the rights of the defence may be restricted to an extent that is incompatible with the guarantees provided by Article 6 (...)” [*Al-Khawaja i Tahery c. Regne Unit*, GC, núm. 26766/05 i 22228/06, de 15 de desembre de 2011].

¹¹ “The Court therefore concludes that, where a hearsay statement is the sole or decisive evidence against a defendant, its admission as evidence will not automatically result in a breach of Article 6 (...)” [*Al-Khawaja i Tahery c. Regne Unit*, GC, núm. 26766/05 i 22228/06, de 15 de desembre de 2011].

¹² “(...) However, all three steps of the test are interrelated and, taken together, serve to establish whether the criminal proceedings issue have, as a whole, been fair.” (...). [*Schatschaschwili c. Alemanya*, GC, núm. 9154/10, de 15 de desembre de 2015, § 118].

¹³ “Nor can it be said that the applicant was denied his rights under Article 6 § 3 (d) on the ground that he was unable to examine or have examined the evidence given by M. during the trial and appeal proceedings. (...). The Court notes that the videotape of the first police interview was shown during the trial and appeal hearings and that the record of the second interview was read out before the District Court and the audiotape of that interview was played back before the Court of Appeal. In the circumstances of the case, these measures must be considered sufficient to have enabled the applicant to challenge (...)” [*S.N. c. Suècia*, núm. 34209/96, de 2 de juliol de 2002, § 52].

¹⁴ “Having regard to the foregoing, the Court considers that the criminal proceedings against the applicant, taken as a whole, cannot be regarded as unfair. There has accordingly been no violation of Article 6 § 1 of the Convention taken in conjunction with Article 6 § 3 (d).” [*S.N. c. Suècia*, núm. 34209/96, de 2 de juliol de 2002, § 52].

abusos sexuals, es puguin prendre certes mesures amb la finalitat de protegir a la víctima, sempre que aquestes mesures encaixin amb els drets de la defensa, i alhora, valida l'ús de declaracions enregistrades en fase d'instrucció en un cas de violència sexual. En la sentència s'exposa com no podia considerar-se que es deneguessin els drets de l'article 6 § 3 (d) CEDH pel fet que la defensa no hagués pogut interrogar directament el testimoni durant el judici. Com que la gravació de la primera entrevista policial es va reproduir durant les vistes de primera instància i apel·lació, i l'acte i l'àudio de la segona també es van incorporar al procés, el Tribunal va considerar que la defensa havia tingut prou marge per impugnar les declaracions i la credibilitat del testimoni, i va concloure que no hi havia hagut vulneració de l'article 6 CEDH.

Aplicant aquesta doctrina al cas espanyol, l'extensió de l'article 449 ter LECrim a totes les víctimes de violència sexual seria compatible amb el dret de defensa, sempre que es mantinguessin les garanties que la LECrim ja preveu per a menors de catorze anys, que són: la possibilitat que la defensa traslladi les preguntes mitjançant equips psicossocials, l'enregistrament íntegre en suport audiovisual i la possibilitat de visionar la gravació al judici oral.

2.2. L'Estatut de la Victima

La Llei 4/2015, de 27 d'abril, de l'Estatut de la víctima del delictes vetlla per situar la víctima al centre del procés penal. La seva aprovació respon a la transposició de la Directiva 2012/29/UE del Parlament Europeu i del Consell, que estableix normes mínimes sobre els drets, el suport i la protecció de les víctimes de delictes, i substitueix la Decisió Marc 2001/220/JAI, de 15 de març de 2001, relativa a l'estatut de la víctima en el procés penal, que va ser el primer projecte del legislador europeu per aconseguir un reconeixement homogeni de la víctima en l'àmbit de la Unió Europea.

La Directiva 2012/29/UE va donar un impuls notable a la consideració europea de les víctimes. El considerant 53 subratlla la necessitat de limitar el risc de victimització secundària, intimidació o represàlies mitjançant una actuació coordinada que permeti a les víctimes guanyar confiança en les autoritats. Per assolir-ho, sol·licita reduir les interaccions innecessàries, i proposa com a mesura pràctica l'enregistrament en vídeo de les declaracions per al seu ús posterior en el procés judicial, a més de fomentar mesures

de protecció física com entrades i sales d'espera separades per evitar el contacte visual amb l'infractor. El considerant 56 obliga els estats membres a fer una avaluació individual que tingui en compte les característiques personals de la víctima (edat, sexe, identitat o expressió de gènere, relació amb l'infractor, dependència, entre d'altres) i, sobretot, el tipus de delictes i les seves circumstàncies, i cita expressament la violència sexual i la violència en relacions personals. Finalment, el considerant 57 posa èmfasi en col·lectius que, per la naturalesa del delictes patit, tendeixen a patir taxes elevades de victimització secundària, entre els quals destaquen les víctimes de violència sexual i d'explotació sexual. Pel que fa a l'article 22 de la mateixa Directiva, a més, apunta directament a la sensibilitat especial que ha de presidir el tractament processal de les víctimes de violència sexual i de menors d'edat, mentre que l'article 24 preveu que les declaracions es prenguin amb el menor nombre possible de repeticions (Directiva 2012/29/UE, 2012).

Aquesta Directiva Europea va obligar Espanya a anar més enllà, tal com reconeix el preàmbul de la Llei 4/2015; “la finalidad (...) es ofrecer desde los poderes públicos una respuesta lo más amplia posible, no sólo jurídica sino también social, a las víctimas, no sólo reparadora del daño en el marco de un proceso penal, sino también minimizadora de otros efectos traumáticos en lo moral que su condición puede generar (...)”.

Tot i això, la mateixa transposició ha estat objecte de crítica doctrinal. L'Estatut espanyol encara protegeix de manera reservada a menors i persones amb discapacitat, però deixa de banda les víctimes de violència sexual, tot i que la Directiva les inclou expressament entre les víctimes amb necessitats especials de protecció. També es menciona això en l'informe del Parlament Europeu sobre l'aplicació de la Directiva que adverteix que les dones víctimes de violència de gènere requereixen sempre suport i protecció especials, a causa de la seva vulnerabilitat a la victimització secundària, i també critica l'aplicació desigual entre Estats (Parlament Europeu, 2018).

L'Estatut estableix que es valoraran especialment les necessitats de protecció de les víctimes de delictes contra la llibertat o indemnitat sexual (art. 23). L'article 25¹⁵ reconeix el dret a ser declarat per professionals amb formació específica i, sempre que sigui possible, per la mateixa persona, i en el seu segon apartat, preveu mesures concretes de protecció com evitar el contacte visual entre víctima i acusat mitjançant tecnologies de la comunicació, la possibilitat que la víctima sigui escoltada sense ser present a la sala, i la prohibició de fer preguntes relatives a la vida privada de la víctima que siguin irrelevantes per al fet enjudiciat.

Aquesta darrera mesura intenta combatre l'estereotip de la "víctima ideal" i limita la possibilitat de qüestionar el passat sexual o el comportament de la dona per debilitar la credibilitat. Igualment, deixa la porta oberta perquè el jutge admeti excepcionalment aquestes preguntes quan consideri que són necessàries per valorar els fets o la credibilitat de la declaració.

L'article 26¹⁶ de la Llei 4/2015 suposa un pas endavant en el reconeixement de l'especificitat del dany en els delictes sexuals. A diferència de la Llei d'Enjudiciament Criminal, agrupa dins del mateix règim de protecció especial tres col·lectius: persones menors d'edat, persones amb discapacitat i víctimes de violències sexuals. Cal afegir que aquesta inclusió de les víctimes de violència sexual al precepte va arribar amb la Llei Orgànica 10/2022, mitjançant la disposició final dotzena, com es veurà més endavant.

La tecnologia i la previsió legal existeixen, però es troben limitades per la restricció de l'ús d'aquestes gravacions en el moment del judici a persones menors de catorze anys i persones amb discapacitat. Es produeix una contradicció clara entre l'Estatut de la

¹⁵ "a) Medidas que eviten el contacto visual entre la víctima y el supuesto autor de los hechos, incluso durante la práctica de la prueba, para lo cual podrá hacerse uso de tecnologías de la comunicación. b) Medidas para garantizar que la víctima pueda ser oída sin estar presente en la sala de vistas, mediante la utilización de tecnologías de la comunicación adecuadas. c) Medidas para evitar que se formulen preguntas relativas a la vida privada de la víctima que no tengan relevancia con el hecho delictivo enjuiciado." (Artículo 25.2 de la Ley 4/2015, de 27 de abril, del Estatuto de la víctima del delito)

¹⁶ "Las declaraciones recibidas durante la fase de investigación serán grabadas por medios audiovisuales y podrán ser reproducidas en el juicio en los casos y condiciones determinadas por la Ley de Enjuiciamiento Criminal." (Artículo 26 de la Ley 4/2015, de 27 de abril, del Estatuto de la víctima del delito)

Víctima, que contempla amb plenitud aquestes declaracions, i la LECrim, que dificulta que aquestes gravacions substitueixin la declaració presencial al judici oral si la víctima és una dona adulta.

L'article també assenyala que "la declaración podrá recibirse por medio de personas expertas", fet que confirma que el sistema ja està preparat per fer interrogatoris menys invasius i hostils, i per tant més eficaços.

L'article 26.3 estableix, a més, una presumpció de minoria d'edat en cas de dubte, fet que reforça la idea que la protecció a menors es considera la més integral del sistema.

2.3. La Llei Orgànica 10/2022, de 6 de setembre, de garantia integral de la llibertat sexual

La LO 10/2022, de 6 de setembre, de garantia integral a la llibertat sexual ha modificat profundament l'estructuració dels delictes contra la llibertat sexual. Com assenyala De Lamo (2022), l'avenç més significatiu és la superació del model basat en la violència o la intimidació, per situar el consentiment positiu al centre del tipus penal (art. 178.2¹⁷). Ja no s'espera que la víctima digui "no" o es resisteixi, sinó que és l'altra part qui ha d'assegurar-se d'haver obtingut indicis clars de la voluntat de participar. Tot i això, De Lamo (2022) adverteix que el model del consentiment, inspirat en el contractualisme liberal, pot resultar insuficient en una societat amb desigualtats estructurals on el consentiment es pot veure viciat per pressions i rols de gènere apresos.

La LO 10/2022 incorpora un seguit de disposicions finals i mesures que són particularment rellevants:

Els centres de crisi i el model Barnahus

L'article 35 de la LO 10/2022 obliga les administracions públiques a posar en marxa, almenys, una xarxa de quatre serveis especialitzats. El primer són els centres de crisi 24 hores, que ofereixen atenció psicològica, jurídica i social de manera permanent i urgent,

¹⁷ "Sólo se entenderá que hay consentimiento cuando se haya manifestado libremente mediante actos que, en atención a las circunstancias del caso, expresen de manera clara la voluntad de la persona." (Artículo 178 de la Ley Orgánica 10/2022, de 6 de septiembre, de garantía integral de la libertad sexual).

tots els dies de l'any, tant a víctimes de violència sexual com a familiars i persones de l'entorn. Cada província ha de comptar com a mínim amb un centre.

El segon servei rellevant per a la present investigació, són els serveis d'atenció especialitzada per a infants víctimes de violències sexuals, descrits a l'article 35.1.d). Es tracta del model Children's House anglosaxó o Barnahus Escandinau (Casa dels Infants), creat a Islàndia l'any 1998. Tal com assenyala Pereda (2021), aquest enfocament sorgeix per donar resposta a les necessitats dels infants víctimes de violència sexual des d'una mirada multidisciplinària, en què és el sistema judicial qui s'ajusta a l'infant, i no a la inversa. La seva eficàcia es fa evident, sobretot, en la capacitat de reduir la victimització secundària: es realitza una única entrevista forense, enregistrada i utilitzada com a prova preconstituïda, evitant així que la víctima hagi de repetir el seu testimoni davant de diversos professionals del sistema judicial i situant-la al centre de tot el procés (Pereda, 2021).

En relació amb l'Estat espanyol, la implantació d'aquest model ha estat impulsada i regulada per la Llei Orgànica 8/2021, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant la violència (LOPVI). Aquesta normativa estableix el marc necessari perquè les administracions públiques promoguin centres d'atenció integral inspirats en el model Barnahus. En l'àmbit estatal, la decisió d'aplicar aquest procediment en cada cas correspon a l'autoritat judicial, que ha de determinar la realització de la prova preconstituïda per evitar que l'infant hagi de declarar en el judici oral (Escudero Moratalla et al., 2025).

A Catalunya, la posada en marxa del model va començar de manera pionera a Tarragona l'any 2020, avui en dia hi ha catorze unitats Barnahus en funcionament (Rivas, 2025). Segons indiquen Escudero Moratalla et al. (2025), aquests centres ofereixen espais pensats per ser acollidors, amb una ambientació adaptada als infants i amb professionals especialitzats que enregistren les declaracions mitjançant el sistema Arconte2 en circuit tancat. La majoria de les comunitats autònomes treballen en la seva implantació (Rivas, 2025). D'aquí, sorgeix el qüestionament de per què si existeix un model integral i amigable amb la víctima, queda reservat exclusivament a víctimes menors d'edat, quan el que justifica la seva existència és totalment traslladable a víctimes adultes de violència sexual.

La modificació de la LECrim

La disposició final dotzena de la LO 10/2022 modifica la Llei 4/2015 (Estatut de la Víctima), reforçant la protecció de les víctimes de violència sexual. Els canvis més rellevants són les avaluacions individuals per determinar les necessitats especials de protecció (art. 23.2.b.4), l'ús de tecnologies de la comunicació durant la prova amb mesures per garantir que la víctima pugui ser escoltada sense estar present a la sala i evitar preguntes irrelevantes sobre la vida privada (art. 25.2) i per acabar, la gravació audiovisual de les declaracions en fase d'investigació (art. 26). La novetat més important és la incorporació expressa de les víctimes de violència sexual al títol de l'article 26, fins aleshores limitat a menors i persones amb discapacitat.

L'especialització de jutges i fiscals

Finalment, la disposició final vintena de la LO 10/2022 preveu futures modificacions legislatives amb la intenció d'especialitzar a jutges i fiscals en l'àmbit dels delictes contra la llibertat sexual, amb la finalitat d'avançar cap a una capacitat més elevada d'aquests operadors jurídics en aquest tipus de procediments.

En aquest sentit, el primer informe del Grup d'Experts en la lluita contra la Violència contra la Dona i la Violència Domèstica (GREVIO), en el marc del Conveni d'Istanbul, ja havia posat de manifest abans de la reforma que una part de la pràctica judicial espanyola mostrava una comprensió insuficient de fenòmens com el consentiment, la intimidació o les reaccions de les víctimes, com el bloqueig o la paràlisi. Alhora advertia que en determinats casos s'havien mantingut qualificacions jurídiques excessivament restrictives o formalistes i que algunes resolucions judicials reproduïen estereotips o fins i tot traslladaven part de la responsabilitat a la víctima, disminuint la resposta penal davant l'agressor (Fiscalía General del Estado, 2023).

Finalment, cal destacar que la Llei Orgànica 1/2025, de 2 de gener, de mesures en matèria d'eficiència del Servei Públic de Justícia ha consolidat l'especialització en violència sexual mitjançant la reforma de la LOPJ. En aquesta línia, l'article 89 de la LOPJ atribueix formalment a les seccions de violència sobre la dona la competència per instruir delictes contra la llibertat sexual, així com els de mutilació genital femenina,

matrimoni forçat i assetjament amb connotació sexual quan la víctima sigui dona, complint així amb la disposició final vintena de la LO 10/2022.

2.4. *El Projecte de Reforma de la LECrim*

El Projecte de Reforma de la LECrim, en primer lloc, neix amb l'objectiu de modernitzar un sistema processal que el mateix legislador reconeix com a obsolet i insuficient per a les exigències d'una societat democràtica. Admet que és “un texto desarticulado, en el que conviven con excesiva dificultad normas redactadas en tres siglos distintos”. Posa de manifest que continua sent imprescindible “un instrumento procesal plenamente adaptado a las necesidades de nuestra sociedad y de nuestra administración de justicia” i presenta una estructura que posa el focus en l'assegurament de la prova per a víctimes vulnerables.

L'article 102¹⁸ defineix el concepte de víctima especialment vulnerable com aquella que, per les especials característiques del delictes i per les seves circumstàncies personals, requereix adaptar la seva intervenció en el procediment, i preveu que la situació de vulnerabilitat es declari mitjançant resolució judicial motivada.

Tot i que l'apartat següent menciona explícitament l'edat o la discapacitat, l'article deixa la porta oberta a través de la “naturalesa del delictes”, que en el cas de les agressions sexuals genera una situació de vulnerabilitat que, segons el Projecte de Reforma, obliga a recollir “l'auxili d'experts per examinar-les” (art. 102.2).

L'article 103¹⁹ estableix un deure de protecció, ja que totes les autoritats que intervinguin en el procés penal adoptaran les mesures necessàries per evitar que la

¹⁸ “Son víctimas especialmente vulnerables a los efectos de esta ley aquellas que, por las especiales características del delito y por sus singulares circunstancias personales, precisan adaptar su intervención en el procedimiento a su particular situación. [...] se declarará mediante resolución judicial motivada la situación de vulnerabilidad y se recabará el auxilio de expertos para examinarlas.” (Art. 102.1 i 102.2 de l'Avantprojecte de Llei d'Enjudiciament Criminal).

¹⁹ “Todas las autoridades que intervengan en el proceso penal adoptarán las medidas precisas para evitar que la víctima se vea sometida a situaciones que puedan causarle un sufrimiento innecesario o desproporcionado. (...) La declaración de las víctimas y su reconocimiento médico únicamente se realizará cuando sea necesario a los fines de la investigación. No se repetirá su práctica salvo que resulte imprescindible a estos mismos fines”. (Art. 103.1 de l'Avantprojecte de la Llei d'Enjudiciament Criminal).

víctima sigui sotmesa a situacions de patiment innecessari o desproporcionat, i la declaració i el reconeixement mèdic només es realitzaran quan siguin necessaris per a la investigació, sense que la seva pràctica es repeteixi tret que resulti imprescindible.

D'aquest precepte es desprèn un reconeixement de la problemàtica de la victimització secundària. El fet que la llei prohibeixi la reiteració de declaracions “tret que resulti imprescindible” reforça la tesi que el procés penal no pot convertir-se en una font més de perjudici per a la dona.

Pel que fa a la pràctica de la prova, l'article 591 regula l'anomenat “incident per assegurar les fonts de prova”, que es podrà promoure quan es prevegi que la prova no estarà disponible al judici oral o quan el testimoni, per la seva vulnerabilitat, no hagi de ser sotmès a l'examen contradictori de les parts al judici oral (Art. 591.2.c).

Aquesta mesura es materialitza a l'article 600²⁰, que detalla com s'ha de dur a terme aquesta declaració: de forma reservada per un perit expert en psicologia del testimoni, el jutge pot acordar que l'exploració es faci sense intervenció del fiscal ni de la resta de les parts, i la declaració sempre serà gravada.

Finalment, l'article 602²¹ acaba de reforçar aquest sistema, ja que permet que aquest enregistrament substitueixi la presència de la víctima al judici mitjançant la reproducció del que s'ha gravat, especialment quan pel temps transcorregut, es pugui haver produït una disminució de la qualitat informativa del testimoni.

Aquest darrer punt és vital per a les dones adultes víctimes de violència sexual. S'admet que el pas del temps i el trauma poden afectar la qualitat informativa del relat i, per tant, la millor manera de garantir la justícia i la protecció de la dona és fixar el seu testimoni mitjançant la prova preconstituïda.

²⁰ “(...) la declaración del testigo se tomará de forma reservada a través de un perito experto en psicología del testimonio. (...) el juez, previa audiencia de las partes, podrá acordar que la exploración se realice por el perito sin la intervención del fiscal ni de las demás partes, quienes, no obstante, podrán presenciar directamente la exploración sin ser vistos por el testigo. (...) La declaración siempre será grabada”. (Art. 600.1, 600.2 i 600.3 de l'Avantprojecte de la Llei d'Enjudiciament Criminal).

²¹ “(...) las declaraciones de menores y de personas con discapacidad efectuadas conforme a lo previsto en el artículo 600 de esta ley podrán hacerse valer en el juicio oral mediante la reproducción de lo grabado cuando (...) no deba someterse al examen contradictorio de las partes o cuando, por el tiempo transcurrido, pueda haberse producido una merma relevante de la calidad informativa del testimonio.” (Art. 602 de l'Avantprojecte de la Llei d'Enjudiciament Criminal).

3. La victimització secundària i la violència institucional

Abans d'entrar a analitzar el funcionament del trauma o les dificultats probatòries que les víctimes pateixen en seu judicial, cal situar el problema en el seu marc estructural. La victimització secundària no és una conseqüència del procés penal ni un efecte col·lateral que es dona en casos puntuals. Es tracta d'un fenomen sistemàtic, documentat i mesurable, amb origen en la manera com les institucions tracten les víctimes que denuncien una agressió sexual.

3.1. *Concepte de la victimització secundària*

La victimització és el procés mitjançant el qual una persona es veu afectada per un fet violent o delictiu i en pateix les conseqüències, no només en el moment en què aquest té lloc, sinó d'una manera estesa i continuada en el temps, afectant tant les víctimes directes com a altres persones properes a elles.

Des de la criminologia, es distingeixen tres tipus de victimització: primària, secundària i terciària. La secundària es distingeix de la primària, derivada del fet delictiu, i de la terciària, que afecta la persona infractora, pel fet de tenir el seu origen en el contacte de la víctima amb les institucions.

La doctrina ha admès que la victimització secundària no és un concepte jurídic indeterminat sinó una realitat documentada. El mateix Tribunal Suprem a la Sentència 1472/2025²² la defineix com aquella que deriva de les relacions entre la víctima i les institucions socials, com a conseqüència directa de l'actuació criminal, i que comporta la negació dels drets de les víctimes, especialment per condicions de gènere o cultura.

Campbell (2013) a la presentació que realitza al National Institute of Justice (NIJ) pel seminari *Research for the Real World* la defineix com a les actituds, creences i comportaments del personal dels sistemes jurídics que les víctimes experimenten com a

²² “Deriva de las relaciones entre la víctima y las instituciones sociales, y en consecuencia esta victimización no sólo ocurre como consecuencia directa de la actuación criminal, sino a través de la respuesta de instituciones e individuos en la atención que se le brinda a éstas. Comprende la negación de los derechos de víctimas, especialmente por condiciones de género, cultura involucrando la negación del reconocimiento de la experiencia particular frente al hecho delictivo.” [Sentencia del Tribunal Supremo (Sala de lo Penal, Sección 1ª) núm 1472/2025, de 2 de abril (ECLI:ES:TS:2025:1472)].

culpabilitzadors i mancats de sensibilitat, i que agreugen el seu trauma i fa que sentin que el que viuen és una segona violació.

3.2. *Dades dels informes recents*

Les dades disponibles permeten afirmar que la victimització secundària no és una excepció sinó un patró. L'Observatori de Violències Institucionals Masclistes, en l'informe emès el 2026, constata que en el 94% dels casos analitzats la violència institucional és revictimitzant, assegurant que “això implica que les dones havien travessat prèviament situacions de violències masclistes i que, en recórrer a les institucions a la recerca de protecció, reconeixement, veritat, justícia o reparació, no van rebre una resposta adequada. Al contrari, l'actuació institucional sigui per acció o per omissió va contribuir a aprofundir el dany, intensificar la desprotecció o perllongar la situació de vulnerabilitat.” (OVIM, 2026)

A més a més, el 94% de les institucions que exerceixen violències institucionals masclistes (VIM), impedeixen o obstaculitzen directament l'exercici de drets humans o l'accés a polítiques públiques (OVIM, 2026). Els principals drets vulnerats per part de les institucions que exerceixen violències institucionals masclistes són: el dret a la reparació integral (restitució, indemnització, rehabilitació, satisfacció i garanties de no repetició) vulnerat per un 83,3% de les institucions que exerceixen VIM, el dret a accedir a recursos efectius, vulnerat pel 76,6%, i el dret a la seguretat, vulnerat pel 69,4%, entre d'altres. (p. 42). També, pel que fa a les obligacions que s'incompleixen per part d'aquestes institucions, trobem que el 70,6% incompleixen amb l'obligació de prevenir violències masclistes, el 67,5% amb la d'investigar aquestes violències, el 87,7%, amb la de reparar el dany, el 80,6% amb la garantia de no repetició, i el 67,9% amb la d'aplicar una perspectiva interseccional.

L'informe identifica el sector judicial com a principal responsable, ja que el 60,7% dels casos registrats corresponen a aquest, davant de l'11,5% del policial, el 7,5% del sanitari i el 6,7% del social. En el 95% dels casos judicialitzats es detecta algun factor de discriminació autopercebut, sent el masclisme el que preval (77,7%). El patró estructural més estès està vinculat amb la falta de credibilitat cap a les dones i la

inclinació institucional cap a la versió de l'agressor (58,3%), que evidencia la persistència d'estereotips de gènere en la valoració dels fets.

A escala europea, l'enquesta sobre violència de gènere de *Fundamental Rights Agency* (2024), basada en més de 114.000 entrevistes a dones d'entre 18 i 74 anys, conclou que una de cada tres dones a la UE ha patit violència física o sexual al llarg de la vida, i que només el 13,9% l'ha denunciat a la policia. La xifra revela que la denúncia és una excepció, no la norma, perquè la decisió de denunciar implica un càlcul de costos i beneficis en què el cost institucional pesa molt.

A Espanya, l'arribada del recent informe d'Amnistia Internacional (2025) que analitza els obstacles que encara es troben les víctimes de violència sexual, gairebé quatre anys més tard de l'entrada en vigor de la Llei orgànica 10/2022, de 6 de setembre, de garantia integral de la llibertat sexual, ha evidenciat moltes mancances. L'anàlisi de sis comunitats autònomes detecta problemes recurrents com la manca de difusió pública, atenció presencial i telefònica especialitzada no garantida set dies a la setmana, recursos insuficients i barreres encara més grans per a dones migrants, treballadores sexuals, d'ètnia gitana o amb discapacitat, així la dimensió interseccional ja identificada per l'OVIM es veu reforçada. La investigadora Virginia Álvarez adverteix que la manca d'informació i de recursos pot perpetuar el silenci, l'aïllament o la cronificació del trauma (Amnistia Internacional, 2025).

3.3. *Formes de victimització institucional*

Reynal-Querol (2025) sintetitza el problema afirmant que el procediment penal espanyol sotmet a la dona a estats de desgast psicològic continuat (p.5). Aquest desgast es materialitza en mecanismes concrets que poden classificar-se de la manera següent:

La reiteració de la narrativa. Obliga a la víctima a repetir la seva història davant de diversos agents policials, mèdics i judicials. Segons Peramato (2022) “cada vegada que una dona ha de reproduir els fets, pateix un dany impressionant que reobre la ferida traumàtica” (Diari *El País*, 2022).

La confrontació visual i auditiva. El disseny físic de la sala de vistes obliga la víctima a compartir espai amb el seu agressor. Peramato (2022) destaca que el patiment que

suposa per a una víctima viure aquest moment és tan intens que sovint les víctimes prefereixen renunciar al judici i acceptar acords de conformitat que en cap cas reparen el dany patit (Diari *El País*, 2022).

L'exigència d'una declaració perfecta. Com indica Larrauri (2023), si la instrucció és deficient, tota la pressió recau sobre el testimoni de la dona (p. 2). El sistema la victimitza no només en jutjar el fet, sinó també en jutjar la seva capacitat de resistència a un interrogatori agressiu, sota els paràmetres abans mencionats com el “llenguatge gestual de convicció” (González Monje, 2020, p.20).

A aquests tres mecanismes s'hi podria afegir un quart: el judici sobre la conducta de la víctima. És habitual que els tribunals retreguin a les dones no haver cridat prou o no haver intentat escapar, fent servir l'absència de resistència com a indicatiu de consentiment:

“Con anterioridad, cuando tuvieron lugar las felaciones reconocidas por el acusado, ningún grito previo o posterior a las mismas alertó a vecinos o familia, siendo lo lógico que de no haber sido consentidas, los gritos de Flor les hubiera alertado”. [Sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona (Secció 3^a), núm. 183/2010, de 22 de febrer. ARP 20100\698]

“Sin que la Sala entienda tampoco el motivo por el que ella decidió acudir al mismo de forma voluntaria, debiendo remarcar en este aspecto que con uno de los acusados se estuvo besando precisamente dos días antes”. [Sentència de l'Audiència Provincial de Tarragona (Secció 4^a), núm. 458/2007 de 11 desembre. JUR 2009\388355]

De Lamo (2023) demostra que el factor amb més correlació amb l'absolució no és la força de les proves sinó la relació prèvia entre víctima i agressor. En la seva mostra, “el 97,10% de les sentències absolutòries es van dictar en casos en què existia aquesta relació prèvia” (p. 188). El sistema, per tant, revictimitza de manera més intensa les dones que coneixen el seu agressor, justament les que constitueixen la majoria, com es veurà més endavant a partir de les dades de la macroenquesta.

3.4. *Concepte de la “víctima vulnerable”*

De Lamo (2023) observa que els tribunals tracten de manera diferent els casos segons la relació prèvia entre les parts. “Quan la víctima i l’agressor són desconeguts, o quan la víctima presenta una vulnerabilitat evident, s’accepten sense problema proves perifèriques com pericials psicològiques o testimonis de referència, i les pericials mèdiques només han demostrar elements perifèrics del testimoni, com el contacte sexual, sense que sigui necessari que hi hagi lesions greus” (p. 196). Quan hi ha una relació íntima prèvia, en canvi, aquestes proves no són suficients, ja que els tribunals exigeixen una pericial mèdica que demostrï directament el fet delictiu mitjançant lesions greus.

Aquesta diferència mostra la desconfiança sistemàtica que hi ha cap a la paraula de la víctima en situacions de relació prèvia, una desconfiança que té el seu origen en prejudicis sobre la capacitat de les dones per actuar de manera racional, fet que deixa en evidència la necessitat d’un enfocament judicial més equilibrat i conscient de les desigualtats de gènere.

Sobre aquesta desconfiança De Lamo (2023) explica que “s’activa als tribunals un recel envers la paraula de la víctima, un dubte sistemàtic que té l’arrel en pensar que les dones no són éssers racionals” (p. 226). Sobre el consentiment, De Lamo (2023) assenyala que “es presenta com a un permís unilateral que les dones poden concedir als homes davant de la petició d’aquests, donant a entendre que la sexualitat masculina s’identifica com un atribut que cal mostrar, un instint luxuriós, mentre que la sexualitat femenina és una facultat que les dones han de protegir” (p. 227). Aquesta interpretació que es fa en l’àmbit jurisprudencial, porta a treure responsabilitat als acusats respecte de les seves pròpies accions, i a responsabilitzar a les dones d’assegurar-se que ells entenguin de manera clara la seva negativa a mantenir relacions sexuals.

La victimització secundària, doncs, no és un accident del sistema. És el resultat d’una estructura que continua tractant la dona com a única responsable de protegir la seva integritat sexual, costi el que costi, i que castiga tot allò que no s’apropi a l’estereotip de la “víctima ideal” construït pel mateix sistema. Un sistema que obliga a una persona

amb aquest nivell de dany psicològic i situació de risc a declarar presencialment davant l'agressor és, sens dubte, un sistema que exerceix violència institucional.

4. L'impacte psicològic i neurobiològic del trauma en les víctimes de violència sexual

Entendre què passa al cervell d'una persona que pateix una agressió sexual és imprescindible per entendre per què els paràmetres jurisprudencials de credibilitat, que s'explicaran més endavant, són incompatibles amb la realitat de les víctimes.

4.1. El trauma

Quan des de la justícia s'aborda la violència sexual, s'ha de tenir en compte el dany psicològic que pateixen les víctimes. Diversos estudis coincideixen a considerar la violència sexual un dels esdeveniments més traumàtics que pot viure una persona i de fet, juntament amb la pèrdua d'un fill, és un dels principals factors de risc perquè una dona desenvolupi un Trastorn d'Estrès Posttraumàtic (TEPT) (Lozano Oyola et al., 2018). La víctima percep habitualment l'agressió com una amenaça per a la seva vida o integritat física, i aquesta percepció desencadena una simptomatologia que pot afectar totes les àrees del seu dia a dia.

Lozano Oyola et al. (2018) sostenen que la victimització sexual no produeix un malestar passatger. Els símptomes s'agrupen en tres categories que condicionen el relat de la dona durant el procés penal (Echeburúa i Corral, 2007; Lozano Oyola et al., 2018):

1. **Reexperimentació:** és el símptoma més freqüent en agressions sexuals. La víctima reviu el succés traumàtic a través de records intrusius o malsons. El sistema judicial sovint interpreta aquestes manifestacions com a incoherències del relat, quan en realitat són respostes fisiològiques al trauma (Lozano Oyola et al., 2018).
2. **Evitació:** el malestar que està associat al record fa que la dona redueixi la seva activitat social i sexual i l'allunya de qualsevol pensament relacionat amb l'agressió. Segons Lozano Oyola et al. (2020), són precisament aquests símptomes evitatius els que millor prediuen l'aparició posterior d'un TEPT.

3. **Hiperactivació:** es tradueix en un estat d'alerta permanent, insomni, irritabilitat i sobresalts. La resposta somàtica pot arribar a ser tan intensa que la por es generalitza davant d'estímuls aparentment irrelevants i impedeix a la dona fer una vida normal (Lozano Oyola et al., 2018).

Lozano Oyola et al. (2018) també expliquen com la intensitat dels símptomes és diferent segons factors com l'edat o la repetició del delictes. S'observa que les dones víctimes d'agressions sexuals en edat adulta (a partir dels vint anys) solen presentar més símptomes, probablement perquè la distància temporal amb l'agressió és menor i busquen ajuda abans. Tot i així, el TEPT es pot cronificar i afectar greument víctimes recents i no recents per igual, i això justifica la necessitat de mecanismes de protecció processal que evitin reobrir la ferida.

4.2. *La neurobiologia del trauma i la memòria fragmentada*

La psicologia del testimoni ha estudiat com funciona la memòria humana sota condicions normals. La memòria sotmesa a estrès extrem, però, opera de manera diferent, i aquest és el punt que el sistema judicial encara no ha integrat.

Campbell (2013) en la seva presentació al NIJ explica que durant una agressió sexual l'alliberament d'hormones d'estrès com el cortisol i les catecolamines altera la manera com el cervell codifica i emmagatzema la informació. L'hipocamp, regió responsable de consolidar els records autobiogràfics i organitzar-los cronològicament, perd capacitat operativa quan l'amígdala, que s'encarrega de respondre quan apareix la por, pren el control. El resultat és que els records es fixen de forma sensorial (olors, sons, el tacte) però sense l'estructura narrativa lineal que permetria explicar-los amb ordre.

Campbell (2013) ho il·lustra amb la metàfora dels post-its. Sota estrès extrem la informació s'emmagatzema de manera fragmentada, com si tota quedés escrita en milers de post-its escampats per una habitació, i després, en el moment de declarar, es demanés a la víctima que els recollís tots i els ordenés construint un relat lineal. És un procés que la biologia limita, però la fragmentació no significa que la informació continguda en cada post-it sigui falsa o inexacta, tot el contrari. Significa, que el cervell

humà no està dissenyat per produir narratives perfectes sobre experiències tan traumàtiques.

A aquesta fragmentació inicial s'hi afegeix l'evolució del record posterior. Echeburúa (2007) explica que els records traumàtics es transformen al llarg del temps a mesura que la persona intenta integrar-los en la seva biografia. Assegura l'autor que es tracta de "convertir un passat traumàtic en un passat biogràfic" (p. 175). Aquest procés doncs implica oblots, reconstruccions i actualitzacions, que són compatibles amb la veracitat del record, però difícils d'encaixar amb una exigència processal de persistència del relat al llarg dels anys.

Aquesta perspectiva, que encara no és predominant, va veure's reflectida en la Sentència de l'Audiència Provincial de Burgos 392/2025, de 29 de desembre, en un cas en què les víctimes van denunciar quinze anys després dels fets, i en la que es reconeixia que tot i haver-hi imprecisions en el relat, aquestes eren conseqüència del trauma i el pas del temps, i no indicis de falsedat:

“Asimismo refieren que el relato de los mismos es errático, lo cual entendemos que no es de extrañar, ni implica albergar duda del mismo, habida cuenta del tiempo transcurrido lo que no implica que falte a la verdad en su narración.”

En aquest sentit, el Tribunal Superior de Justícia del País Basc, en la Sentència 46/2026²³, de 15 d'abril, descriu el procés intern que viu la víctima abans de denunciar i menciona la culpa, la vergonya, el risc de victimització i l'estigmatització per patir rebuig de l'entorn.

L'Audiència Provincial de Burgos admet també que:

²³ “El tiempo transcurrido es más propio de quien se encuentra inmersa en un debate interno sobre la oportunidad de denunciar en el que el que confluyen motivaciones vinculadas a la vergüenza por hacer pública una experiencia íntima traumatizante, el sentimiento de culpa por no haber detectado previamente el riesgo de victimización, la estigmatización por sufrir el repudio del entorno”. [Sentencia del Tribunal Superior de Justicia (Sala de lo Civil y Penal, Sección 1ª), núm. 46/2026, de 15 de abril (ECLI:ES:TSJPV:2026:1280)].

“Debido al tiempo transcurrido, determinados hechos resultan difíciles de precisar con total exactitud, en su conjunto no dudamos de que ha prestado un testimonio sincero.”

I es menciona que aquesta perspectiva encara no és predominant perquè trobem altres exemples en què no existeix aquesta sensibilitat, i un clar exemple és l’Auto de l’Audiència Provincial de Valladolid núm. 177/2026 de 13 de març, en què el tribunal dubta de la versió de la víctima perquè la denúncia no va ser immediata:

“La denunciante mantiene una versión que no es corroborada objetivamente por dato alguno (...) Nicolasa relató por primera vez lo ocurrido al testigo (...) casi un mes después de producirse los hechos denunciados. Esa falta de corroboración objetiva permite considerar que no existen indicios suficientes.”

El més alarmant però, és el sentit que es dona a les contradiccions de la víctima quant a les variacions en “aspectes nuclears” del relat, tot i que s’especifica que pateix una patologia que podria explicar aquesta inconsistència:

”Se observa, por tanto, una falta de persistencia en el relato de la denunciante, que si bien pudiera estar motivado por la patología que la misma padece (...) lo relevante es que las versiones ofrecidas por Nicolasa varían en aspectos nucleares de su relato”.

És a dir, que el tribunal identifica una possible causa mèdica de la fragmentació de la memòria però, la descarta com a irrellevant. Casos com aquest mostren per què la valoració de la prova necessita incorporar la perspectiva de gènere, tenint en compte també com funciona la memòria traumàtica. Si no es fa així, el sistema penal acaba penalitzant les víctimes per no poder oferir un relat lineal.

Sovint es qüestiona el comportament de les víctimes durant una agressió, fet que acaba generant revictimització dins del sistema judicial. En aquest context, cal tenir en compte el fenomen de la paràlisi induïda per la violació (Campbell, 2013), una resposta autonòmica i involuntària de l’organisme davant d’una situació de por extrema. Aquesta reacció implica una immobilitat total del cos, que afecta mans, braços, cames, tronc i cap, que impedeix actuar o oposar resistència. No és una decisió conscient, sinó una

resposta neurobiològica de supervivència. Els tribunals però, tendeixen a interpretar-la com una falta de resistència que debilita la versió incriminatòria.

Finalment, segons Echeburúa (2007), la memòria no és una reconstrucció exacta del passat, sinó una representació influïda per les emocions i els sentiments de la persona. En situacions traumàtiques, els records no s'organitzen de manera clara, sinó que es guarden de forma caòtica i desestructurada dins la memòria emocional.

4.3. Dades sobre l'impacte a escala nacional i europea

Les dades oficials disponibles en macroenquestes nacionals i europees confirmen la magnitud del problema. Segons la Macroenquesta de Violència contra la Dona presentada pel Ministeri d'Igualtat el 2025, el 82,6% de les dones que han patit violència física o sexual dins l'àmbit de la parella han tingut conseqüències psicològiques derivades d'aquesta violència. És especialment rellevant destacar que el 43,1% de les dones amb seqüeles psicològiques continuen tenint-les en l'actualitat. La probabilitat d'haver tingut intents de suïcidi és gairebé onze vegades superior entre les que han patit violència física o sexual a la parella respecte de les que mai n'han patit (Ministeri d'Igualtat, 2025).

En el cas de la violència sexual fora de la parella, el 53,8% de les víctimes ha tingut conseqüències psicològiques, i la probabilitat d'intents de suïcidi és gairebé tretze vegades superior entre les dones que han patit una violació respecte de les que mai han patit violència sexual fora de la parella (Ministeri d'Igualtat, 2025).

L'enquesta europea del Fundamental Rights Agency (2024), confirma aquesta tendència que ja s'ha mencionat prèviament; una de cada tres dones a la UE ha patit violència física o sexual al llarg de la vida. Aquestes xifres demostren que el trauma no és, en cap cas, alguna cosa temporal ni passatgera. És una condició que persisteix en el temps i que es pot veure agreujada en el moment en què comença el contacte amb les institucions.

4.4. El vincle amb l'agressor

La majoria de les violacions són comeses per homes que la víctima ja coneix, cosa que és contradictòria amb l'estereotip de l'agressor desconegut. La Macroenquesta de 2025

indica que el 62,7% dels agressors eren amics o coneguts de la dona i el 23,1% eren familiars. Això implica que en el 85,8% dels casos hi havia, doncs, una relació prèvia. Aquest factor té correlació directa amb la desconfiança judicial i amb l'augment de la victimització secundària durant l'interrogatori, com ja s'ha vist amb les dades de De Lamo (2023).

A més, la violència sexual no acostuma a presentar-se de forma aïllada. En el 95,6% dels casos amb violència física o sexual també hi és present la violència psicològica o l'econòmica. El 76,9% de les dones que han patit violència de parella, l'han patit en més d'una ocasió, i en el 39,2% dels casos la violència s'ha allargat més de cinc anys.

4.5. *Exigències judicials*

Un dels obstacles més notoris amb el que es troben les víctimes de violència sexual i violència de gènere en el procediment penal, és la contradicció que hi ha entre les exigències judicials d'un relat lineal, i la realitat de la memòria traumàtica explicada des de la biologia. “És freqüent que a la declaració de la víctima apareguin expressions vagues i poc coherents, amb llacunes i contradiccions que dificulten la credibilitat del discurs, i amb descripcions breus dels esdeveniments, que tendeixen a oferir una imatge de la víctima inconsistent i contradictòria” (Reynal-Querol, 2025, p.5). El sistema però, interpreta aquestes característiques com a senyals de poca credibilitat.

“La doctrina jurisprudencial, que apareixerà a l'apartat següent, exigeix de la víctima allò que la neurobiologia li impedeix: persistència del relat, coherència, cronologia, claredat expositiva, i “llenguatge gestual de convicció”, entre d'altres” (González Monje, 2020, p. 20). Però en el fons, cada paràmetre espera de la víctima que tingui una memòria intacta i un control emocional que el trauma fa pràcticament impossibles. Les aparents contradiccions no han de ser vistes com una falta de veracitat, sinó com a símptomes del trauma. Sobre això es pronuncia Fuentes Soriano (2020), que argumenta que “el sistema ha d'abandonar les “màximes d'experiència” travessades per una lògica androcèntrica, que pressuposen que una víctima creïble ha d'actuar d'una forma determinada, per exemple denunciant com més aviat millor o mantenint un relat en el temps, i substituir-les per una perspectiva de gènere que tingui en compte el bloqueig psicològic i totes les conseqüències arrelades a patir violència sexual” (p. 280-281).

Hi ha textos institucionals com la “Guia de bones pràctiques per a la presa de declaració de víctimes de violència de gènere” del CGPJ, aprovada el 2018 i actualitzada el 2022, que reconeix explícitament la necessitat d’evitar la victimització secundària, recomana l’ús de la videoconferència, suggereix evitar el pelegrinatge judicial i adverteix que la lentitud del sistema pot provocar el desistiment de la víctima (CGPJ, 2022). La guia, però, està referida específicament a la violència de gènere a la parella, i no existeix encara un instrument equivalent específic per a la violència sexual fora de l’àmbit de parella, fet que reforça la situació de desprotecció de les víctimes de violència sexual.

5. Problemàtica processal: La declaració de la víctima com a única prova de càrrec en els delictes contra la llibertat sexual.

El sistema processal espanyol ha estat configurat, tradicionalment, sota la premissa de l’existència de fonts de prova que permetin obtenir evidències físiques o restes materials com empremtes, restes biològiques o documents, que permetin arribar a uns nivells de convicció que sobrepassin qualsevol dubte raonable. “Dins de l’àmbit de delictes contra la llibertat sexual i la violència de gènere, el procés es troba enfrontat habitualment amb el que la doctrina denomina “l’escenari de la clandestinitat”” (Reynal-Querol, 2025, p.1). És habitual que aquests actes es donin en la intimitat, amb l’única presència de la víctima i l’agressor, en absència de testimonis i fins i tot, de restes biològiques o lesions físiques apreciables pels pèrits.

Aquesta falta de proves deixa tot el pes del procés en el testimoni de la víctima, convertint-lo així en l’eix principal del procés, i en moltes ocasions, en l’única prova de càrrec capaç de debilitar la presumpció d’innocència de l’article 24.2 de la Constitució espanyola. De Lamo (2023) adverteix que els delictes de violació que arriben a la fase de judici oral, es troben molt filtrats pel sistema penal, el qual ajuda a explicar una taxa de condemnes d’un 84,8% en les sentències dictades entre el 2000 i el 2019 estudiades per l’autora, evidenciant que “només s’enjudicien els processos amb un material fàctic on no caben dubtes, mentre que casos en què la violència no és tan extrema, acostumen a arxivar-se a causa de la indefinició dels límits interpretatius a l’àmbit judicial” (p.229). Es conclou doncs que el filtre mencionat, expulsa les víctimes amb relats més desperfectes, abans d’arribar al judici oral.

5.1. *Els paràmetres jurisprudencials clàssics*

Davant la inexistència d'una regulació específica sobre el valor probatori de la declaració de la víctima com a prova única, el Tribunal Suprem ha desenvolupat doctrina. Tradicionalment, s'han exigit tres paràmetres orientatius, que apareixen a la Sentència 636/2018, de 12 de desembre, del Tribunal Suprem, i també menciona González Monje (2020) (p. 13-19):

1. **Absència d'incredibilitat subjectiva o credibilitat subjectiva del testimoni.** Fa referència al fet que no han de concórrer en la víctima ni circumstàncies personals que puguin afectar la seva capacitat de declarar (com alteracions psíquiques o sensorials), ni motivacions espúries, com odi, venjança, enemistat o interessos particulars, que puguin posar en dubte la veracitat del seu testimoni. És a dir que el testimoni aportat per la víctima ha de ser creïble per poder desvirtuar la presumpció d'innocència de l'acusat.

Cal tenir en compte, però, que aquest primer criteri és massa estricte. S'exigeix a la víctima una actitud "neutral" davant l'agressor, com si el trauma no afectés la manera de reaccionar o expressar-se. Aquesta visió xoca amb la realitat humana i psicològica que viuen moltes víctimes. De totes maneres, hi ha jurisprudència recent que sembla que comença a allunyar-se d'aquesta interpretació tan rígida. La Sentència de l'Audiència Provincial de Badajoz 294/2025, de 22 de desembre, dictada en un cas d'agressió sexual continuada a menors, assenyala que:

"La declaración de las víctimas (...) es perfectamente creíble, todo ello sin perjuicio, claro está, de que (...) puedan tener sentimientos contra el acusado, pero ello no quiere decir que cuando la víctima declara esté faltando a la verdad, pues resulta evidente que cuando una víctima lo ha sido de una persona que le ha agredido sexualmente tenga un evidente reproche personal respecto a las conductas que ha desplegado con ella como víctima (...). Ello es consustancial a la naturaleza humana, pero (...) no puede determinar una duda de la veracidad de su testimonio, porque sería tanto como exigir a las víctimas de delitos sexuales que no sientan rechazo a sus agresores."

2. **Versemblança del testimoni.** Implica que el relat de la víctima ha de resultar lògic i coherent en si mateix (coherència interna), i a més, s'ha de veure reforçat per elements externs o dades perifèriques que el corroborin. És a dir que la versió aportada per la víctima ha de ser, pel seu propi contingut, coherent i lògica.
3. **Persistència en la incriminació.** Fa referència al fet que la víctima manté al llarg del procediment un relat constant, sense modificacions essencials, exposat amb concreció i detall, i sense contradiccions rellevants entre les diferents declaracions, de manera que es preserva una coherència en el temps. És a dir, la víctima ha de mantenir la incriminació al llarg de les diferents declaracions del procés, sense contradiccions ni rectificacions.

Com assenyala González Monje (2020), “l’evolució jurisprudencial ha portat a reconèixer a la declaració de la víctima, especialment en casos de violència de gènere, una rellevància especial en la valoració de la prova” (p. 4).

La Sentència del Tribunal Suprem 119/2019²⁴, de 6 de març, estableix onze paràmetres que fan referència als factors de valoració de la declaració de la víctima, que el Tribunal Suprem, utilitza per determinar la credibilitat i versemblança del seu testimoni en un procés judicial, entre els quals hi ha la seguretat en la declaració, la claredat expositiva, el llenguatge gestual de convicció, l’absència de contradiccions i la no fragmentació del relat. Aquests, en conjunt, exigeixen de la víctima una memòria intacta i un control emocional que la neurobiologia del trauma impossibilita. Un exemple es troba en la Sentència del Tribunal Suprem 918/2025²⁵, de 6 de novembre, en què s'utilitzen aquests

²⁴ “1. Seguridad en la declaración ante el Tribunal por el interrogatorio del Ministerio Fiscal, letrado/a de la acusación particular y de la defensa. 2. Concreción en el relato de los hechos ocurridos objeto de la causa. 3. Claridad expositiva ante el Tribunal. 4. “Lenguaje gestual” de convicción.

5. Seriedad expositiva que aleje la creencia del Tribunal de un relato fingido. 6. Expresividad descriptiva en el relato de los hechos ocurridos. 7. Ausencia de contradicciones y concordancia del iter relatado de los hechos. 8. Ausencia de lagunas en el relato de exposición que pueda llevar a dudas de su credibilidad. 9. La declaración no debe fragmentarse. 10. Se debe desprender un relato íntegro de los hechos. 11. Debe contar tanto lo que beneficia a la víctima como lo que la perjudica.” [Sentencia del Tribunal Supremo (Sala de lo Penal), nº 119/2019, de 6 de marzo de 2019, rec. 779/2018 (ECLI:ES:TS:2019:678)].

²⁵ “El conjunto de debilidades que presenta el relato ofrecido por la testigo impide otorgarle el decisivo valor probatorio que se le atribuye en la sentencia recurrida. La ausencia de prueba suficiente, sostiene el recurrente, debe conducir a dictar sentencia absolutoria en esta instancia casacional.”[Sentencia del Tribunal Suprem (Secció 1ª), núm. 918/2025, de 6 d’octubre, ECLI:ES:TS:2025:5034].

paràmetres per neutralitzar testimonis afectats pel trauma. Es demana l'absolució de l'acusat en conseqüència del “dèbil” relat ofert per la víctima.

Aquests paràmetres que estableix el Tribunal Suprem han estat criticats per part de González Monje (2020), que destaca el perill d'usar el “llenguatge gestual de convicció” com a paràmetre de credibilitat, ja que “la valoració d'aquesta gestualitat està desacreditada actualment per la doctrina” (p. 22), i a més a més, no hi ha cap indicador conductual no verbal, segons l'autora, que garanteixi si una persona està mentint o dient la veritat. Exigir a una víctima que mostri seguretat i gestos de convicció mentre reviu el trauma davant del seu agressor és, en el fons, imposar l'estereotip de la “víctima ideal” del que parla l'autora Fuentes Soriano (2020).

En definitiva, algunes resolucions han qüestionat l'aplicació automàtica d'aquests criteris i han exigint una anàlisi més rigorosa, fent diferències entre la credibilitat subjectiva del testimoni i la fiabilitat objectiva de la informació aportada. Així ho destaca la Sentència de l'Audiència Provincial de Tarragona 364/2022²⁶, que posa l'accent en les condicions en què es produeix el relat més que no pas en la simple impressió que generi el testimoni.

La rellevància d'aquesta resolució radica en la seva crítica al mètode tradicional, en afirmar que la valoració de la prova no pot reduir-se a una aplicació automàtica i mecànica de la jurisprudència. Així, la SAP de Tarragona 364/2022²⁷, de 29 de desembre, adverteix que aquest formalisme compromet la veritable funció judicial d'analitzar el testimoni.

²⁶ “La atribución de valor probatorio reconstructivo a la información testifical, no debe venir determinado solo por lo creíble que resulte el testigo, sino por lo fiable que se presente la información que suministra (...) Lo fiable de la información hace referencia a las condiciones fenomenológicas de producción probable de lo relatado, mientras que lo creíble atiende más a un plano subjetivo, por tanto, más abierto a valoraciones y prejuicios de tipo culturalistas e intuitivistas.” [Sentencia de la Audiencia Provincial de Tarragona (Sección 4ª), núm. 364/2022, de 29 de diciembre, ECLI:ES:APT:2022:2213]

²⁷ “No aparece que en esta labor tenga cabida la aplicación automática, protocolaria e impersonal de las reglas jurisprudenciales sobre el valor del testimonio, tan mecánicamente utilizadas bajo una aparente tecnicidad que en realidad compromete seriamente la verdadera función sobre valoración de la prueba”. [Sentencia de la Audiencia Provincial de Tarragona (Sección 4ª), núm. 364/2022, de 29 de diciembre, ECLI:ES:APT:2022:2213]

5.2. *Factors revictimitzadors*

La mateixa Sentència 119/2019, de 6 de març, exposa una sèrie de factors que tenen en compte la possible revictimització, que s'han de considerar durant el procés de valoració, i que ja s'han enumerat prèviament: el temor de la víctima davant del Tribunal, temor a l'acusat, temor a la família de l'acusat, desig d'oblit dels fets i les possibles pressions externes. Hi ha una clara contradicció, ja que el mateix tribunal demana, d'una banda, “seguretat”, “claredat expositiva”, “llenguatge gestual de convicció” i “absència de llacunes”, però, per altra banda, reconeix que la víctima pot mostrar temor, voler acabar com més aviat millor i tenir un desig d'oblit que afecta el seu relat. La resolució sol quedar al criteri del tribunal, però és just en el marge interpretatiu on els biaixos de gènere afecten més i es fan més evidents.

5.3. *La instrucció deficient*

La problemàtica processal acostuma a néixer d'una instrucció deficient i no només es dona a l'hora de valorar el testimoni en seu de judici oral. Larrauri (2023) assenyala l'existència d'altres “taxes de desistiment” (attrition rates) en els delictes sexuals: “resulta estrany que en un delictes en què acostuma a existir un autor conegut les taxes de condemna siguin tan inferiors a la resta de delictes” i “el percentatge de condemnes és molt baix o disminueix fins i tot malgrat augmentar el nombre de denúncies” (p. 1). Larrauri (2023) assenyala que “una instrucció de qualitat hauria d'evitar que el pes de la responsabilitat probatòria recaigués exclusivament sobre el testimoni de la dona, forçant-la a fer una declaració perfecta en el judici oral” (p. 2).

La clandestinitat a la qual es referia Reynal-Querol (2025) “repercuteix inevitablement de forma negativa en l'obtenció del material probatori i afavoreix que els mitjans de prova de què es disposa en aquests casos siguin totalment insuficients” (p. 1). Una instrucció més rigorosa, reduiria la dependència que es té avui dia respecte de la declaració de la víctima.

D'altra banda, l'agilitat processal pot ser contraproductiu en delictes de violència sexual. Sobre això fa referència Reynal-Querol (2025) que critica l'ús dels judicis ràpids perquè “aporten celeritat i lleugeresa a la instrucció, però no permeten descobrir les dades

necessàries per sostenir de manera rigorosa una acusació que acabi al final en una sentència condemnatòria” (p. 17).

La realitat del procediment actual ofereix solucions insatisfactòries per a les víctimes. Peramato (2022), a l’entrevista publicada a *El País* destaca que un nombre elevat de víctimes no se senten amb prou forces per afrontar l’acte del judici oral. Això fa habitual que es tanquin acords de conformitat mínims per evitar el judici, amb el que això pot arribar a comportar, que és que la víctima no obtingui reparació real i la societat rebi un missatge d’impunitat.

6. Conclusions

Després de la realització d’aquesta investigació, s’ha observat que hi ha aspectes difícils de justificar. Per una banda, l’ordenament reconeix de manera expressa que les víctimes de violència sexual són un col·lectiu amb necessitats especials de protecció (art. 23 i 26 de la Llei 4/2015, després de la modificació feta per la LO 10/2022, i considerants 56 i 57 de la Directiva 2012/29/UE). Per l’altra, aquest mateix ordenament les deixa fora de l’àmbit de protecció del mecanisme processal que podria millorar en gran manera aquesta protecció: la prova preconstituïda regulada a l’article 449 ter LECrim, que es reserva a menors de catorze anys i a persones amb discapacitat necessitats d’especial protecció.

La hipòtesi plantejada aleshores, queda confirmada. El sistema processal actual no garanteix una tutela judicial efectiva a les dones adultes víctimes de violència sexual. Les dades de l’OVIM (2026) indiquen que el 60,7% dels casos registrats de violència institucional masclista corresponen al sector judicial. La Macroenquesta del Ministeri d’Igualtat (2025) assenyala, a més, que el 85,8% dels agressors són persones conegudes per la víctima, que és just el supòsit en què De Lamo (2023) detecta una desconfiança judicial sistemàtica. A tot això s’hi afegeix l’evidència neurobiològica estudiada per Campbell (2013) i Echeburúa (2007), que mostra per què el relat del trauma sol ser fragmentat i pot anar canviant a mesura que passa el temps. L’anàlisi de la jurisprudència del TEDH ha permès comprovar, a més a més, que l’extensió de la prova preconstituïda és compatible amb l’article 6 CEDH sempre que es mantinguin garanties

equivalents a les que ja preveu l'article 449 ter LECrim per a persones menors de catorze anys.

L'argument més directe a favor d'aquesta reforma prové, de fet, de la mateixa Fiscalia. Teresa Peramato, fiscal de Sala Delegada de Violència sobre la Dona en el moment de pronunciar-se i actual fiscal general de l'Estat des del novembre de 2025, ha defensat públicament en dues entrevistes a *El País* i *Público* la necessitat de reformar la LECrim “para permitir que las mujeres que han sufrido violencia sexual y otras vulnerables no estén obligadas a declarar en un juicio oral” (Peramato, 2022). Va recordar el cas de dos policies d'Estepona condemnats per violar una jove de divuit anys, en què es va arribar a un acord de conformitat que evitava la presó perquè la víctima no es veia amb forces per afrontar el judici oral. També va subratllar que les víctimes havien d'explicar els fets “no una, ni dos, sino hasta diez veces, ante diferentes profesionales” (Peramato, 2022), i va denunciar que la regulació vigent només permet sol·licitar la preconstituïció en supòsits molt concrets. Aquest fet, converteix l'accés a aquesta mesura en “una puerta pequeña” que “la norma no está pensando” per a víctimes de violència sexual. La seva proposta és fer obligatòria la prova preconstituïda per a totes les víctimes de violència sexual, com ja passa amb les menors de catorze anys, perquè “se encuentran en una situación de vulnerabilidad extrema”.

L'objectiu general del treball s'ha pogut assolir. S'ha analitzat el règim processal vigent i s'ha argumentat la necessitat d'estendre la prova preconstituïda a les víctimes adultes de violència sexual. Pel que fa als objectius específics, s'ha repassat el marc legal i el Projecte de Reforma de la LECrim. D'una banda, s'ha definit la victimització secundària com una pràctica institucional que té caràcter sistemàtic, i no com un efecte col·lateral del procés penal. D'altra banda, s'han explicat els paràmetres jurisprudencials de credibilitat i com aquests són incompatibles amb la realitat neurobiològica del trauma. Finalment, s'han identificat els biaixos de gènere presents tant en la fase d'instrucció com en la valoració probatòria.

Aquesta investigació m'ha permès relacionar tres àmbits que considero que es tracten per separat. En primer lloc, l'àmbit processal en el context de la prova preconstituïda; en segon lloc, l'àmbit clínic, des de la neurobiologia del trauma; i en tercer i últim lloc, la perspectiva de gènere, en el marc dels biaixos judicials. Després de fer el treball, he

entès que tots tres s'han de llegir junts, i que d'aquesta manera, el límit dels catorze anys de l'article 449 ter es fa difícil de justificar. La resposta fisiològica al trauma no és diferent segons l'edat, i per tant no s'entén per què la protecció a la integritat moral d'una víctima de divuit anys és menor que la d'una víctima de tretze.

El treball té, però, algunes limitacions. No s'ha pogut fer una revisió sistemàtica de la jurisprudència, i tampoc la mostra de sentències és prou representativa per a treure conclusions a gran escala. S'ha treballat sobretot a partir de fonts secundàries i una selecció concreta de resolucions. Tampoc s'ha aprofundit en la comparació amb altres països europeus que ja han avançat en aquesta línia, ni s'ha analitzat l'impacte que tindria, pel que fa a pressupost, estendre el model Barnahus a víctimes adultes.

A partir d'aquí, la proposta de reforma és la següent: modificar l'article 449 ter LECrim per incloure-hi les víctimes adultes de delictes contra la llibertat sexual, mantenint l'enregistrament audiovisual, la intervenció de personal expert i les garanties de contradicció. Seria necessari també crear o ampliar centres d'atenció integral basats en el model Barnahus per a víctimes adultes, com ja comença a preveure l'article 35 de la LO 10/2022, i avançar en una especialització real de jutges i fiscals, en l'àmbit de la perspectiva de gènere.

Quant a les línies futures d'investigació queden obertes diverses qüestions. Una és l'estudi de l'aplicació pràctica de l'article 449 ter en els casos de menors, que podria servir com a punt de comparació per dissenyar el model adult. Una altra seria l'anàlisi comparada amb altres sistemes més avançats en aquest aspecte. I, finalment, també caldria una recerca sobre l'impacte concret que té la prova preconstituïda tant en les taxes de condemna com en el benestar psicològic de les víctimes. De totes maneres, mentre el sistema continuï obligant les dones a declarar sobre els fets davant del seu agressor, la reforma de la LECrim continuarà sent una qüestió pendent.

Mentre s'acabava aquest treball, el Consell de Ministres va aprovar el 5 de maig de 2026, l'avantprojecte d'ampliació de la LOPIVI. La reforma elimina el llinar d'edat per a l'escolta del menor, que fins ara estava condicionada als dotze anys, prohibeix expressament el Síndrome d'Alienació Parental en procediments judicials i administratius, i preveu torns d'ofici especialitzats en violència contra la infància. La

mateixa ministra, Sira Rego, reconeix la manca d'especialització de la judicatura com una de les dificultats detectades en aquests cinc anys d'aplicació de la llei.

Sobre la prova preconstituïda, l'avantprojecte no n'amplia l'àmbit subjectiu, però organitzacions com UNICEF i Plan Internacional han reclamat públicament, en el marc d'aquesta tramitació, que el mecanisme s'estengui fins als divuit anys. UNICEF assegura que el límit actual als catorze "deixa fora una bona part de l'adolescència" i Julia López, responsable d'incidència política i investigació de Plan Internacional, documenta situacions en què els menors han de declarar múltiples vegades, sense acompanyament especialitzat, en procediments que s'allarguen durant anys i assegura que una eina com la prova preconstituïda és clau per evitar la revictimització. Si la pressió institucional aconsegueix que aquesta reivindicació entri al text definitiu, el debat sobre el límit dels catorze anys del 449 ter LECrim quedarà tancat per al col·lectiu de menors.

Tot i això, hi ha un punt que la reforma, tal com està plantejada, no resol. Si s'admet que els catorze anys eren un límit injustificat perquè el trauma i la revictimització no entén d'edats dins la minoria, costa explicar per què una víctima, de divuit anys i un dia, hauria de tornar a quedar fora. El llindar es desplaça, però la lògica que el sosté continua sent la mateixa. La reforma confirma part de la problemàtica exposada en aquest treball, però el limita al col·lectiu de menors d'edat. La víctima adulta de violència sexual continua sense un instrument equivalent, i per tant la pregunta que va originar aquesta investigació continua sense resposta.

7. Bibliografia

7.1. Doctrina i articles acadèmics

Álvarez, P. (30 de juliol de 2022). “Hay que evitar a las víctimas el sufrimiento de recordar y reproducir la violencia sexual”. *El País*.
<https://elpais.com/sociedad/2022-07-30/teresa-peramato-hay-que-evitar-a-las-victimas-e-l-sufrimiento-de-recordar-y-reproducir-la-violencia-sexual.html>

Barro, C. (9 de setembre de 2022). “Necesitamos que la ley permita a las víctimas de agresión sexual no declarar en el juicio oral”. *Público*.
<https://www.publico.es/mujer/necesitamos-ley-permita-victimas-agresion-sexual-declarar-juicio-oral.html>

National Institute of Justice. (31 de gener de 2013). *Interview with Dr. Rebecca Campbell on the Neurobiology of Sexual Assault (1 of 3)*. Youtube.
<https://m.youtube.com/watch?v=khUfN58RUo8>

De Lamo, I. (2022). Más allá del sí. Trampas y aciertos del consentimiento sexual a propósito de la Ley Orgánica 10/2022, de 6 de septiembre, de garantía integral de la libertad sexual. *Revista Interdisciplinar de Estudios Feministas*, (7), 67-82.
https://doi.org/10.26754/ojs_filanderas/fil.202278573

De Lamo, I. (2023). *La valoración de la declaración de la víctima como prueba de cargo: Un análisis empírico sobre los procesos penales por delitos de violación (2000–2019)* [Tesis de doctorado, Universidad Carlos III de Madrid]. E-Archivo.

Echeburúa, E., & Corral, P. (2007). Intervención en crisis en víctimas de sucesos traumáticos: ¿Cuándo, cómo y para qué?. *Psicología Conductual*, 15(3), 373-387.
https://www.researchgate.net/profile/Enrique-Echeburua/publication/228655473_INTervencion_EN_CRISIS_EN_VICTIMAS_DE_SUCESOS_TRAUMATICOS_CUANDO_COMO_Y_PARA_QUe/links/62824381aa8c955195400f23/INTERVENCION-EN-CRISIS-EN-VICTIMAS-DE-SUCESOS-TRAUMATICOS-CUANDO-COMO-Y-PARA-QUE.pdf?origin=publication_detail&_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6In

[B1YmxpY2F0aW9uIiwicGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uRG93bmxxvYWQlLCJwcmV2aW91c1BhZ2UiOiJwdWJsaWNhdGlvb2I9fQ](https://diariolaley.laleynext.es/Content/Documento.aspx?params=H4sIAAAAAAAAAEAE2P0WrDMAxFv2Zmw1AyWuhe_LC2MDLKKF3Yu2KriZlrZ5acNX8_pWVQg7Gte3R99VMwTw1e2GyBQG8gR-gL6UnvkTO4RNqhDqBf3dlHT1Kz_qFU1WkZZ-W9EHvrYaEPuWALeshoU5QiF--k_FZmGh3olD1GBvYjzJ1gudx5Pdb1k6IppjidTSNeiqEls1ypKxh2yZrn-e5HbKCdhZQd5s1kKsWJIRyRhKA-_X7A6Dv5KEWZ52bmnTO7ppK1Wq_WL0s1YiYBzJfvJBWq3nf9XjbfeELItj9Ah6aOMmBaAA0XFeK3BPm8ivfgpjCLWcvxpikb5NwB4xYCRvcfA4YhTMcUJO1PSQSV3KWCHXcQk6FMJjqD4EEakOWAQAAWKE)

Escudero Moratalla, J. F., Corchete Figueras, D., & Alarcón Casermeiro, S. (10 de gener de 2025). Casa Barnahus y Letrados de la Administración de Justicia. Prueba preconstituida. Guía orientativa de actuación (II). *Diario La Ley*. https://diariolaley.laleynext.es/Content/Documento.aspx?params=H4sIAAAAAAAAAEAE2P0WrDMAxFv2Zmw1AyWuhe_LC2MDLKKF3Yu2KriZlrZ5acNX8_pWVQg7Gte3R99VMwTw1e2GyBQG8gR-gL6UnvkTO4RNqhDqBf3dlHT1Kz_qFU1WkZZ-W9EHvrYaEPuWALeshoU5QiF--k_FZmGh3olD1GBvYjzJ1gudx5Pdb1k6IppjidTSNeiqEls1ypKxh2yZrn-e5HbKCdhZQd5s1kKsWJIRyRhKA-_X7A6Dv5KEWZ52bmnTO7ppK1Wq_WL0s1YiYBzJfvJBWq3nf9XjbfeELItj9Ah6aOMmBaAA0XFeK3BPm8ivfgpjCLWcvxpikb5NwB4xYCRvcfA4YhTMcUJO1PSQSV3KWCHXcQk6FMJjqD4EEakOWAQAAWKE

Fuentes Soriano, O. (28 de gener de 2020). La perspectiva de género en el proceso penal. ¿Refutación? de algunas conjeturas sostenidas en el trabajo de Ramírez Ortiz «El testimonio único de la víctima en el proceso penal desde la perspectiva de género». *Quaestio facti. Revista Internacional sobre Razonamiento Probatorio*, (1), 271-284. https://doi.org/10.33115/udg_bib/qf.i0.22372

González Monje, A. (16 de juliol de 2020) La declaración de la víctima de violencia de género como única prueba de cargo: últimas tendencias jurisprudenciales en España. *Revista Brasileira de Direito Processual Penal*, 6(3), 1627-1660. <http://orcid.org/0000-0002-9110-7406>

Goya, M. (10 de maig de 2026). *La reforma de la LOPIVI blind a la infancia y veta el síndrome de alienación parental: podrán declarar sin importar la edad*. El Español. https://www.elespanol.com/enclave-ods/historias/20260510/reforma-lopivi-blinda-infancia-veta-sindrome-alienacion-parental-podran-declarar-sin-importar-edad/1003744239022_0.html

Larrauri, E. (2023). ¿Tienen género las garantías del proceso penal?. *Indret: Revista para el Análisis del Derecho*, (3), 1-5.

Lozano Oyola, J. F., Gómez de Terreros Guardiola, M., Avilés Carvajal, I., & Sepúlveda García de la Torre, A. (9 de març dd 2018). Sintomatología del trastorno de estrés postraumático en una muestra de mujeres víctimas de violencia sexual. *Cuadernos de Medicina Forense*, 23(3-4), 82-94.

Pereda, N. (Coord.). (2021). Entrenamiento y formación en el modelo Barnahus: estado del arte. Proyecto STEPS, Comisión Europea.
https://www.ub.edu/steps_barnahusproject/documents/StateoftheArt-STEPS-SPA.pdf

Reynal Querol, N. (17 de novembre de 2025). La declaración de la víctima de violencia de género como única prueba de cargo. *Estudios Penales y Criminológicos*, (46), 1-32.
<https://doi.org/10.15304/epc.46.10707>

Rivas, E. (17 de juny de 2025). Desenvolupament i implementació del model Barnahus a Espanya. Promou una atenció integral i especialitzada als infants víctimes de violència sexual. *SOM Salut Mental* 360.
<https://www.som360.org/ca/monografic/abusos-sexuals-infantils/article/desenvolupament-implementacio-model-barnahus-espanya>

7.2. Fonts oficials i informes institucionals

Amnistía Internacional. (2025). “Me estoy enterando por ti de que estos servicios existen.” *Situación de los centros de crisis para víctimas y supervivientes de violencia sexual*.
<https://doc.es.amnesty.org/ms-opac/image-file/byte?f=/opt/baratz/mediasearch/image-cache/raw/1/00000024/000036879/49413.pdf>

Amnistía Internacional. (24 de novembre de 2025). Amnistía Internacional señala en un nuevo informe los obstáculos con los que se encuentran las víctimas de violencia sexual

para ser atendidas de manera integral en los centros de crisis 24 horas. *Amnistía Internacional*.

<https://www.es.amnesty.org/en-que-estamos/noticias/noticia/articulo/amnistia-internacional-senala-en-un-nuevo-informe-los-obstaculos-con-los-que-se-encuentran-las-victimas-de-violencia-sexual-para-ser-atendidas-de-manera-integral-en-los-centros-de-crisis-24-horas/>

Consejo General del Poder Judicial. (2022). Guía de buenas prácticas para la toma de declaración de víctimas de violencia de género. <https://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Violencia-domestica-y-de-genero/Guias-y-Protocolos-de-actuacion/Guias/Guia-de-buenas-practicas-para-la-toma-de-declaracion-de-victimas-de-violencia-de-genero>

European Union Agency for Fundamental Rights. (2024). *EU Gender-based violence survey. Key results*. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/eu-gender_based_violence_survey_key_results.pdf

Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género. (2025). *Macroencuesta de Violencia contra la Mujer 2024*. Ministerio de Igualdad. <https://violenciagenero.igualdad.gob.es/wp-content/uploads/Macroencuesta-2024.pdf>

Crego Sánchez, B., López Ossorio, J. J., Garrido Antón, M. J., Sánchez Camañ, A., Fernández Cánovas, M., Silva Nozal, E. A., Martínez Oria, L., Ruano Rivero, M. B., Potes Morante, B., Plata Ortega, M. I., & Martínez Delgado, L. (2024). *Informe sobre delitos contra la libertad sexual. España*. Ministerio del Interior. https://www.interior.gob.es/opencms/pdf/archivos-y-documentacion/documentacion-y-publicaciones/publicaciones-descargables/publicaciones-periodicas/informe-sobre-delitos-contra-la-libertad-e-indemnidad-sexual-en-Espana/Informe_DelitosSexuales24_v11122_5_ACC_OK.pdf

Observatorio de Violencias Institucionales Machistas (OVIM). (2026). *Segundo informe sobre violencias institucionales machistas en el Estado español. Año 2025*. <https://ovim.org/ca/>

Fiscalía General del Estado. (2009). *Circular 3/2009, de 10 de noviembre, sobre protección de los menores víctimas y testigos*. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=FIS-C-2009-00003>

Fiscalía General del Estado. (2023). *Circular 1/2023, de 29 de marzo, sobre criterios de actuación del Ministerio Fiscal tras la reforma de los delitos contra la libertad sexual operada por la Ley Orgánica 10/2022, de 6 de septiembre*. Boletín Oficial del Estado, 88. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2023-8697>

Parlament Europeu. (2018). *Informe sobre l'aplicació de la Directiva 2012/29/UE per la qual s'estableixen normes mínimes sobre els drets, el suport i la protecció de les víctimes de delictes* (A8-0168/2018). https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0168_ES.html

Plataforma de Infancia. (2 de març de 2023). *El Comité de los Derechos del Niño insta al Gobierno de España a proporcionar información sobre medidas de apoyo a la crianza*. Plataforma de Infancia. <https://www.plataformadeinfancia.org/analisis-loipr-2023/>

Save the Children España. (2023). *Per una justícia a l'altura de la infància. Anàlisi de sentències sobre abusos sexuals a nens i nenes arreu de l'Estat*. https://www.savethechildren.es/sites/default/files/2023-11/Per_una_justicia_a_laltura_de_la_infancia_STC_2023.pdf

7.3. Normativa

Constitució Espanyola [Const]. Art. 24. 29 de desembre de 1978 (Espanya).

Constitució Espanyola [Const]. Art. 120. 29 de desembre de 1978 (Espanya).

Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals [CEDH]. 4 de novembre de 1950.

Directiva 2011/92/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 13 de desembre, relativa a la lluita contra els abusos sexuals i l'exploració sexual dels menors i la pornografia infantil, i per la qual se substitueix la Decisió Marc 2004/68/JAI del Consell. *Diari Oficial de la Unió Europea*, L 335, 1-14.

Directiva 2012/29/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 25 d'octubre, per la qual s'estableixen normes mínimes sobre els drets, el suport i la protecció de les víctimes de delictes, i per la qual se substitueix la Decisió Marc 2001/220/JAI del Consell. *Diari Oficial de la Unió Europea*, L 315, 1-17.

Llei Orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal del menor. (2000). *Boletín Oficial del Estado*, núm. 11, 13 de gener de 2000.
<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2000-641>

Llei Orgànica 8/2006, de 4 de desembre, per la qual es modifica la Llei Orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors. (2006). *Boletín Oficial del Estado*, núm. 290, 5 de desembre de 2006.
<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2006-21236>

Llei 4/2015, de 27 d'abril, de l'Estatut de la víctima del delictes. (2015). *Boletín Oficial del Estado*, núm. 101, 18 d'abril de 2015.
<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-4606>

Llei Orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant la violència. (2021). *Boletín Oficial del Estado*, núm. 134, 5 de juny de 2021.
<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2021-9347>

Llei Orgànica 10/2022, de 6 de setembre, de garantia integral de la llibertat sexual. (2022). *Boletín Oficial del Estado*, núm. 215, 7 de setembre de 2022.
<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2022-14630>

Llei Orgànica 1/2025, de 2 de gener, de mesures en matèria d'eficiència del Servei Públic de Justícia (2025). *Boletín Oficial del Estado*, núm. 3, 3 de gener de 2025. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2025-76>

Real Decreto de 14 de septiembre de 1882 por el que se aprueba la Ley de Enjuiciamiento Criminal. *Gaceta de Madrid*, núm. 260, de 17 de setembre de 1882. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1882-6036>

7.4. *Jurisprudència*

Tribunal Suprem (Sala de lo Penal, Secció 1^a). (2018, 12 de desembre). Sentència núm. 636/2018 [ECLI:ES:TS:2018:4154].

Tribunal Suprem (Sala de lo Penal). (2019, 6 de març). Sentència núm. 119/2019 [ECLI:ES:TS:2019:678].

Tribunal Suprem (Sala de lo Penal, Secció 1^a). (2019, 27 de juny). Sentència núm. 331/2019 [ECLI:ES:TS:2019:2163].

Tribunal Suprem (Sala de lo Penal, Secció 1^a). (2023, 15 de febrer). Sentència núm. 475/2023 [ECLI:ES:TS:2023:475].

Tribunal Suprem (Sala de lo Penal, Secció 1^a). (2025, 2 d'abril). Sentència núm. 1472/2025 [ECLI:ES:TS:2025:1472].

Audiència Nacional (Sala de lo Penal, Secció 3^a). (2026, 12 de febrer). Sentència núm. 6/2026 [ECLI:ES:AN:2026:423].

Audiència Provincial de Barcelona (Secció 3^a). (2010, 22 de febrer). Sentència núm. 183/2010 (ARP 2010\698).

Audiència Provincial de Tarragona (Secció 4^a). (2007, 11 de desembre). Sentència núm. 458/2007 (JUR 2009\388355).

Audiència Provincial de Pamplona (Secció 2^a). (2026, 24 de març). Sentència núm. 66/2026 [ECLI:ES:APNA:2026:593].

Tribunal Superior de Justícia del País Basc (Sala Civil i Penal, Secció 1^a). (2026, 15 d'abril). Sentència núm. 46/2026 (Recurs núm. 49/2026) [ECLI:ES:TSJPV:2026:1280].

Audiència Provincial de Valladolid (Secció 4^a). (2026, 13 de març). Interlocutòria núm. 177/2026 (Recurs núm. 150/2026) [ECLI:ES:APVA:2026:270A].

Audiència Provincial de Burgos (Secció 1^a). (2025, 29 de desembre). Sentència núm. 392/2025 [ECLI:ES:APBU:2025:1074].

Audiència Provincial de Badajoz (Secció 1^a). (2025, 22 de desembre). Sentència núm. 294/2025 [ECLI:ES:APBA:2025:1728].

Audiència Provincial de Tarragona (Secció 4^a). (2022, 29 de desembre). Sentència núm. 364/2022 [ECLI:ES:APT:2022:2213].

Tribunal Suprem (Sala de lo penal, Secció 1^a). (2025, 06 de novembre). Sentència núm. 918/2025 [ECLI:ES:TS:2025:5034].

Tribunal Europeu de Drets Humans (Gran Sala). (2011, 15 de desembre). *Al-Khawaja i Tahery c. Regne Unit*, núm. 26766/05 i 22228/06.

Tribunal Europeu de Drets Humans (Gran Sala). (2015, 15 de desembre). *Schatschaschwili c. Alemanya*, núm. 9154/10.

Tribunal Europeu de Drets Humans (Secció Primera). (2002, 2 de juliol). *S.N. c. Suècia*, núm. 34209/96